

غیر قابل فروش

خوردید ماه

ماہنامہ محتوایی ویژه محافل

و جلسات قرآن و عترت علیہم السلام

ویژه وفات حضرت خدیجہ علیہا السلام

+ شیوہ نامہ و اقدامات پیشنهادی

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى

[محمد] تو یتیم و تنها بودی، پس خدا با
خدیجه پناهت داد.

سوره ضحی، آیه ۶ - موسوعه التفسیر المأثور، ج ۲۳، ص ۳۳۲

ماهنامه محتوایی ویژه مبلغان

ومریان قرآن و عترت

ویژه وفات حضرت خدیجه علیها السلام
+ شیوه نامه و اقدامات پیشنهادی

پژوهانه قرآن و حدیث

تهیه شده در:

بدیع (دستیار ایده و محتوای قرآنی)

هرگونه استفاده و ترویج خورشید و ماه در
منابر، کلاس‌ها، جلسات و محافل قرآنی **جایز**
و موجب خوشحالی تولیدکنندگان است.

نویسندگان:

حسین سلیمانی - سید محمدعلی جلالی

طراح لوگو: حسن کریمی

صفحه آرایی: غلامعلی جزینی

فهرست مطالب

۵

برای شروع...

۶

برای مربیان و مبلغان

۸

مختصری از زندگی

۲۵

گلچینی از آیات، روایات و...

۳۸

پاسخ به چند شبهه

۴۴

ساختار پیشنهادی برای برگزاری جلسه

۴۷

صد اقدام پیشنهادی

برای شروع

حضرت خدیجه عَلَيْهَا السَّلَامُ نخستین بانوی مسلمان، همسر وفادار پیامبر رحمت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ و مادر حضرت فاطمه زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ بودند. ایشان تمامی ثروت و هستی خود را در طبق اخلاص نهاده و برای اعتلای کلمه توحید و حمایت از پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ از هیچ کوششی فروگذار نکردند.

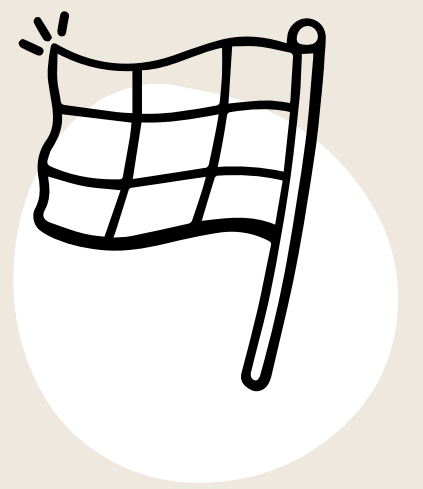
اجرای برنامه‌های تبلیغی و ترویجی به یاد این بانوی بزرگوار، فرصتی مغتنم برای آشنا کردن مردم با ابعاد شخصیتی ایشان و پیوند میان قرآن، اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و فرهنگ ایثار و مقاومت است. این شماره از خورشید و ماه کمک خواهد کرد تا ضمن ایجاد وحدت رویه و ارائه برنامه‌ای جامع، فعالیت‌های اثرگذاری رقم بخورد. انشاءا... .

برای مربیان و مبلغان

فارغ از نوع فعالیت شما- جلسات خانگی قرآن، هیئت‌های مذهبی، پایگاه‌های بسیج یا سایر محافل- می‌توانید از این شیوه‌نامه برای ارائه مؤثر محتوای «خورشید و ماه» استفاده نمایید. دقت کنید که این روش، الگوی پیشنهادی ماست و شما باید با خلاقیت خود و با در نظر گرفتن ویژگی‌های مخاطبان، زمان و شرایط خاص منطقه خود، آن را مناسب‌سازی کنید.

۱. گام اول: شروع (۱۰ دقیقه)

جلسه را با توضیحی مختصر و جذاب درباره موضوع شروع کنید. این بخش باید به گونه‌ای طراحی شود که ذهن مخاطبان را برای درک بهتر محتوا آماده سازد.

۲. گام دوم: مشارکت مخاطب (۱۰ دقیقه)

در صورت حضور افرادی که درباره موضوع آگاهی یا تجربه‌ای دارند، فرصتی فراهم کنید تا به بیان خاطرات یا اطلاعات خود بپردازند. این کار باعث افزایش مشارکت و جذابیت جلسه خواهد شد.

۳. گام سوم: تلاوت آیه (۵ دقیقه)

مربی یا یکی از شرکت‌کنندگان آیه را تلاوت کنند. سعی کنید همه افراد را به مشارکت در تلاوت تشویق و در صورت نیاز، تلاوت آیه را تکرار کنید. همچنین، بیان ترجمه قابل فهم آیه را فراموش نکنید.

۴. گام چهارم: مشارکت مخاطب (۱۰ دقیقه)

پیش از ارائه تفسیر و توضیح، از مخاطبان بخواهید برداشت شخصی خود از آیه را بیان کنند و ارتباط آن را با مناسبت مورد بحث مطرح نمایند. این گفت‌وگوی گروهی به فهم عمیق‌تر و ماندگارتر پیام جلسه کمک می‌کند.

۵. گام پنجم: جمع‌بندی (۱۰ دقیقه)

با اشاره به مفهوم محوری آیه و پیوند آن با مناسبت، مطالب را جمع‌بندی کنید و مصادیق عملی این آیه را در زندگی روزمره بیان کنید.

۶. گام ششم: عهد

در پایان، با شرکت‌کنندگان عهد ببندید تا مفاهیم آیه را در زندگی خود به کار ببندند.

مختصری از زندگی

تولد و خانواده

خدیجه علیها السلام دختر خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی، از خاندان قریش و مادرش فاطمه بنت زائده بود. بر اساس بررسی‌های متعدد تاریخی سال تولد ایشان حدود ۳ سال قبل از عام الفیل بوده است. فلذا با توجه به ولادت پیامبر صلی الله علیه و آله در سال عام الفیل فاصله سنی حضرت خدیجه علیها السلام و پیامبر صلی الله علیه و آله حداکثر ۳ سال است. پدر ایشان از بزرگان و بسیار شجاع بوده است. خدیجه علیها السلام با پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت فامیلی داشتند و با چند واسطه جدشان یکی می‌شود.

زنی که کارآفرین بود

خدیجه علیها السلام یک تاجر ساده نبود. استراتژی‌های هوشمندانه‌ای به کار می‌برد:

۱. مضاربه: با افراد درستکار شریک می‌شد. سرمایه از او بود، کار از آنها و سود و زیان بینشان تقسیم می‌شد.
 ۲. تحقیق بازار: نیازهای هر منطقه را می‌سنجید و کالا را مستقیم به همانجا می‌برد.
 ۳. تنوع‌بخشی: روی یک نوع کالا یا مسیر تمرکز نمی‌کرد تا احتمال ورشکستگی کم شود.
 ۴. فعالیت گسترده: هم در بازارهای همیشگی فعالیت داشت و هم در نمایشگاه‌های فصلی و بین‌المللی.
- ثروت او افسانه‌ای بود. هزاران شتر داشت و تجارتش مرزهای جغرافیایی را درنوردیده بود. اما ثروت، شخصیت او را تعریف نمی‌کرد.

شخصیت: بانویی بی‌همتا در جامعه جاهلی

۱. طاهره: به پاکی و تقوا شهره بود. حتی پیش از اسلام، موحد بود و در جامعه بت‌پرست، خدای یکتا را پرستش می‌کرد. به همین دلیل، خواستگاران ثروتمند

- و سرشناس مشرک را رد می‌کرد.
۲. حجاب و وقار: اغلب با مردان بیگانه مستقیم سخن نمی‌گفت. از پشت پرده یا با حجابی کامل ارتباط برقرار می‌کرد.
۳. مسئولیت اجتماعی: یتیم‌خانه داشت و به نیازمندان رسیدگی می‌کرد. به‌گونه‌ای که به «ام الیتامی» و «ام الصعالیک» یعنی مادر نیازمندان و درماندگان گفته می‌شد.
۴. هنرمند: هم شاعر بود و هم کدبانو.
۵. ظاهر: قد بلند، زیبا و سفید رو بود. به‌گونه‌ای که گفته شده زیباترین زن بوده است.

خانه‌ای که قصه می‌گفت

خانه‌اش وسیع بود. به‌گونه‌ای که می‌گویند کل مکه در آن جا می‌شده‌اند. بخش‌های جدا برای خانواده، تجارت، مهمانی‌های خاص و خدمتکاران داشته است. بر پشت بام، چادری سبز از جنس مخمل داشت که اطرافش را تصاویر ماه و خورشید و ستارگان و کهکشان‌ها را نقاشی کرده بودند.

بشارت‌های آسمانی

خدیجه پیش از آنکه محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را به همسری برگزیند، نشانه‌هایی دریافت کرد.

۱. اشاره تبع: پادشاه یمنی به پدر خدیجه، از قرابت آینده‌شان با همسر پیامبر آخرالزمان گفت.

۲. رویای صادق: به توصیه ورقه بن نوفل (پسرعموی عالمش)، مناسکی انجام داد و در خواب نوری را دید که بر خانه ابوطالب می‌تابید و سوارکاری با چهره‌ای آشنا در آن بود. ورقه خوابش را تأیید کرد.

۳. خاخام یهودی در مکه: خاخامی که برای کاری به خانه‌اش آمده بود، پس از دیدن جوانی در اطراف کعبه و اصرار برای دیدن مهر نبوت بر کتف او، شتابان به خدیجه خبر داد: «این پیامبر موعود است. وصلت با او خیر و برکت است.»

زمینه‌سازی برای یک آشنایی مقدس

از یک سو، فشار مالی بر خانواده پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زیاد بود. لذا ابوطالب به او پیشنهاد داد تا برای تأمین هزینه ازدواج، با خدیجه شریک شود و کار کند. از سوی دیگر، خدیجه که نشانه‌ها را دیده بود، خود مشتاق ایجاد ارتباط بود. بنابراین،

وقتی پیامبر برای کار مراجعه کرد، با شرایطی استثنایی با او شریک شد.

سفر شام: نمایش کرامات

در این سفر پرحادثه، که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رئیس کاروان تجاری بود، کراماتش یکی پس از دیگری نمایان شد:

۱. شتر سخنگو: شتری سرکش در برابر پیامبر زانو زد و سلام گفت.

۲. پیش‌بینی سیل: کسانی که به هشدار او گوش کردند نجات یافتند.

۳. راهنمایی پرندگان: با دنبال کردن مسیر پرندگان، کاروان به سلامت از منطقه سیل‌زده عبور کرد.

۴. جوشیدن چشمه: در بیابانی بی‌آب، با فرو بردن دست در خاک، چشمه‌ای جوشاند.

۵. احترام جن: جنی در برابر پیامبر سر تعظیم فرود آورد.

این کرامات، ایمان همراهان را افزود و کینه دشمنانی چون ابوجهل را عمیق‌تر کرد. او هر معجزه‌ای را به سحر نسبت می‌داد. یکی از همراهان میسره غلام خدیجه بود.

بازگشت پرشکوه و مکاشفه

پس از سفری پرسود و پربرکت، میسره در نزدیکی مکه به پیامبر گفت تا خبر سلامت کاروان را زودتر از رسیدن آن به خدیجه برساند. پیامبر قبول کرد و در مسیر، زمین را به معجزه طی الارض پیمود و خیلی زود به مکه رسید.

در همان لحظه، خدیجه در بالکن خانه مکاشفه‌ای عجیب داشت: گنبدی سبزرنگ را دید که چهار فرشته حمل می‌کردند و نوری از آن بر سواره‌ای می‌تابید که به سرعت نزدیک می‌شد. حالش منقلب شد. ناگهان صدای در به گوش رسید. بی‌اختیار، پابره‌نه و سراسیمه به استقبال دوید. در که گشوده شد، محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را دید که سالم بازگشته بود. خدیجه شعری در وصف او سرود و گفت: «سلامتی شما برایم از تمام ثروت‌های جهان ارزشمندتر است.»

درخواست ازدواج

خدیجه برای ارج نهادن به مقام پیامبر، استقبال باشکوهی از کاروان ترتیب داد. میسره همه کرامات سفر را به گوش خدیجه رساند و اینجا بود که خدیجه احساس کرد بین همه مردان تنها کسی که می‌تواند همسر او باشد محمد است.

سپس در خانه‌اش و در دیدار کاری با پیامبر، با زبانی لطیف و اشعاری نغز، علاقه خود را به ازدواج بیان کرد و ویژگی‌های همسر ایده‌آلش را برشمرد. در این هنگام خدیجه در حدود ۲۸ سال و پیامبر ۲۵ ساله است. پیامبر نیز مشتاق این ازدواج بود، اما نگران اختلاف طبقاتی بود که در انتها با رضایت خدیجه برای خواستگاری رسمی عموهایش را با خبر کرد.

خواستگاری پرچالش و نقش یک ناجی

خانواده پیامبر از این درخواست شوکه شدند. آنها گمان می‌کردند این خواسته از سوی پیامبر است و از علاقه خدیجه بی‌خبر بودند. اما متوجه شدند که خدیجه به این ازدواج مایل است و ابوطالب بسیار خوشحال شد. آنها برای خواستگاری به خانه عمر بن اسد (عموی پیر و قیم خدیجه) رفتند، اما او با تحقیر مالی خانواده پیامبر، جلسه را به هم زد. خانواده پیامبر به شدت ناراحت شدند و ازدواج به هم خورد.

خدیجه از این شکست سخت غمگین شد و بسیار گریست. اما سپس فکری به ذهنش خطور کرد: ورقه بن نوفل، پسر عموی عارف و موحدش. او نزد ورقه رفت و کمک

خواست. ورقه شرط خود را بیان کرد: «شفاعت پیامبر در قیامت.» خدیجه پذیرفت.

ورقه با درایت، ابتدا عمر بن اسد را از خشم بنی‌هاشم ترساند و سپس خود را به عنوان وکیل جدید ازدواج خدیجه معرفی کرد و این وکالت را در کنار کعبه و در ملاء عام اعلام نمود. بدین ترتیب، جلسه خواستگاری دوم در خانه خود خدیجه تدارک دیده شد.

عقد و عروسی: جشن یک انتخاب الهی

خدیجه خود مهریه‌اش را داد و حتی تمام اموال و تجارتش را به نام پیامبر بخشید. مراسم عقد با خطابه ابوطالب درباره فضائل خانوادگی پیامبر برگزار شد.

برخی زنان مکه شروع به حرف و حدیث کردند. سرزنش کردن خدیجه و انتخابش در مجالس مختلف انجام می‌شد. خدیجه تدبیری کرد. مجلسی زنانه ترتیب داد و با منطق و استدلال، از حاضران اعتراف گرفت که آیا مردی به فضیلت و امانتداری محمد سراغ دارند؟ همه پاسخ منفی دادند. سپس اعلام کرد: «تمام اموالم از این پس مال اوست. و من هم کنیز او هستم.»

آغاز زندگی مشترک و فرزندان

پیامبر به لطف ثروت خدیجه، فراغت بیشتری برای عبادت در غار حرا یافت. خداوند نیز پاداش‌های بزرگی به خدیجه داد: خطبه عقدش در آسمان خوانده شد، در بهشت خانه‌ای ویژه دارد و فدک به جبران فداکاری‌هایش به فرزندش فاطمه بخشیده شد.

نخستین فرزندشان، قاسم، در هجده ماهگی از دنیا رفت و غم بزرگی برای خدیجه بود. سپس عبدالله به دنیا آمد که او نیز در کودکی رحلت کرد. بعدها فاطمه زهرا علیها السلام متولد شد.

سیل مکه و آغوش گشاده مادری

وقتی سیل بزرگی مکه را ویران کرد، خدیجه ده‌ها هزار دینار به پیامبر داد تا به آسیب‌دیدگان کمک کند. فشار اقتصادی، ابوطالب را در تأمین خانواده‌اش دچار مشکل کرد. قرار شد هر یک از برادران، یکی از فرزندان او را به خانه خود ببرند. پیامبر، علی علیه السلام را که کودکی پنج‌ساله بود، انتخاب کرد و به خانه آورد. خدیجه که دو پسر در کودکی و شیرین‌زبانی از دست داده بود با آغوشی باز از او استقبال

کرد و همچون مادری مهربان از او مراقبت نمود.

نخستین ایمان آورندگان

وقتی پیامبر به پیامبری مبعوث شد، نخستین زنی که به او ایمان آورد، خدیجه بود. همچنین خدیجه اولین نفری بود که به ولایت حضرت علی علیه السلام شهادت داد و با ایشان بیعت کرد. پیامبر اینجا ۴۰ ساله و خدیجه ۴۳ ساله است.

پشتیبانی بی وقفه در سال‌های سخت

خانه خدیجه نخستین پایگاه اسلام شد؛ جایی برای نمازهای پنهانی و آموزش قرآن به تازه‌مسلمانان. او از تازه‌مسلمانان فقیر حمایت مالی کرد و برخی را در کار خود به کار گرفت. او مدیریت خانه و تجارت گسترده را بر عهده داشت.

وقتی خداوند دستور داد پیامبر خویشاوندان نزدیکش را هشدار دهد، خدیجه بار دیگر پشتیبان همسرش بود. او مهمانی بزرگی ترتیب داد تا پیامبر سه اصل اساسی را اعلام کند: یگانگی خدا، نبوت خود و امامت علی علیه السلام. اینجا بود که رویارویی آشکار با بت‌پرستان آغاز شد و خدیجه، بانوی ثروتمند قریش، در کنار همسرش ایستاد تا از این پیام الهی دفاع کند.

او نخستین زن مسلمان، نخستین یاور پیامبر و مایه آرامش و قوت قلب او در سخت‌ترین روزها بود. خدیجه علیها السلام با دارایی، جان و دلش، نخستین سنگ بنای امت رسول الله را استوار کرد.

پرواز به ملکوت و شب معراج

در همین روزهای سخت بود که جبرئیل بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و او را به سفری شگفت‌انگیز دعوت کرد: معراج. در آن سیر ملکوتی، پیامبر صلی الله علیه و آله نشانه‌های بسیاری دید. در بهشت، خانه‌ای به او نشان دادند و گفتند: «این خانه خدیجه است.» و سپس جبرئیل از پیامبر خواست تا سلام خود و خداوند را به خدیجه برساند.

بشارت تولد کوثر

با اینکه این زن و شوهر عاشق همدیگر بودند و توان دوری نداشتند، اما فرمان آمد که باید از یکدیگر کناره‌گیری کنند. خدیجه بسیار غمگین بود و تنها شده بود و در همین هنگام پیامبر به او پیغام رساند که دوستش دارد و به خاطر خداست که این فاصله را تحمل می‌کند. همچنین به خدیجه یادآوری که خدا هر روز چندین مرتبه به خدیجه

در مقابل فرشتگان مباحات می‌کند.
مدتی بعد چهل روز تمام شد و پیامبر نزد خدیجه رفت.
بعد از مدت‌ها دوری همدیگر را دیدند مدت‌ها صحبت و
گفتگو کردند و در همان شب نطفه سومین فرزند. یعنی
فاطمه زهرا ع.ا.س. منعقد شد.

دعوت آشکار و حمله سنگین

پیامبر صلی الله علیه و آله مداومت در تبلیغ داشت. خدیجه و علی هر
روز نگران ایشان بودند و هربار که از خانه بیرون می‌رفت
مطمئن نبودند اینبار زنده بازمی‌گردد یا نه. یکبار پیامبر صلی الله علیه و آله
تصمیم گرفت در موسم حج، بر بلندای کوه صفا، دعوتش
را به گوش همه حجاج برساند. مشرکان که از نفوذ کلامش
هراس داشتند، آزار و اذیتش کردند و وقتی پیامبر صلی الله علیه و آله
مردم را به توحید خواند، مشرکان با هلهله و تمسخر سعی
در خاموش کردن صدای او کردند. ناگهان، ابوجهل سنگی
بزرگ برداشت و با تمام قوا به سوی سر مبارک پیامبر
پرتاب کرد. سنگ اصابت کرد و خون گرم، صورت و محاسن
شریفش را رنگین کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله به ناچار در شکاف‌های
کوه پناه گرفت.

فریاد «محمد کشته شد!» و گریه ملائک

کسی با تصور کشته شدن پیامبر، فریاد زنان به سوی خانه خدیجه دوید که: «محمد کشته شد!»

علی که این ماجرا را شنید به سرعت به خانه رفت و خدیجه را باخبر کرد. خدیجه، با آنکه باردار بود، با پای برهنه و دلی لرزان، به همراه علی نوجوان به سوی کوه‌ها شتافت. فریادهای جانسوزش در دل کوه‌ها پیچید: «یا رسول الله! کجایی؟» گریه‌های او چنان بود که فرشتگان آسمان نیز به گریه افتادند.

رحمتی جهانی

جبرئیل و بسیاری از ملائک بر پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نازل شدند تا اجازه عذاب بگیرند. اما پیامبر درحالی که زخمی و خونی و دلشکسته بود از خدا برای امت طلب مغفرت کرد. جبرئیل گفت: «ای محمد! خدیجه آنقدر گریه می‌کند که اهل آسمان طاقت ندارند. خود را به او نشان بده و سلام خدا را به او برسان. به او بشارت بده که خانه‌ای در بهشت از مروارید، بی‌هیچ رنج و سختی، در انتظار اوست.»

وقتی خدیجه و علی، پیامبر را در کوه یافتند، دیدند که با کف دستش، خون پیشانی را جمع می‌کند تا بر زمین نریزد.

خدیجه با نگرانی پرسید: «چرا؟» پیامبر فرمود: «می‌ترسم اگر قطره‌ای از خونم بر زمین ریخت، خدای متعال بر این قوم غضب کند و نابودشان گرداند.»

پاسداری از خانه و تجدید پیمان وفاداری

در راه بازگشت به خانه، مشرکان بار دیگر به خانه خدیجه حمله کردند. خدیجه باردار بود. پیامبر را در پناهگاهی قرار داد و از ایشان در مقابل سنگ‌ها محافظت می‌کرد. سنگ‌هایی که از روبه‌رو می‌آمدند به خدیجه می‌خوردند. سنگ‌های بسیاری خورد و این بار، خدیجه با فریادی مملو از غیرت و حیا، آنان را مخاطب قرار داد: «مگر شما نبودید که در قحطی، از سفره‌ام خورده‌اید؟ مگر نسبت خانوادگی با شما ندارم؟ شرم کنید!» آنان از شرم، سرافکنده بازگشتند. در خانه، پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ با چشمانی پر از عذرخواهی به خدیجه نگاه کرد. خدیجه دستانش را گرفت و گفت: «به خدا سوگند که با تو پیمان بستم هم در راحت و هم در سختی همراهت باشم. امروز همان روز وفا به عهد است.» بار دیگر پیمان همراهی خود را تجدید کرد.

تولد فاطمه زهرا علیها السلام؛ چهار بانوی بهشتی بر بستر خدیجه

نزدیک زمان زایمان خدیجه، به دلیل جو خصومت و اینکه با محمد که فردی بی‌چیز بود ازدواج کرده بود، هیچ زنی حاضر به کمک به او نبود. در اوج تنهایی و درد، ناگهان چهار زن بر او وارد شدند: ساره (همسر ابراهیم)، آسیه (همسر فرعون)، مریم (مادر عیسی) و کلثوم (خواهر موسی). آنان خدیجه را دلداری دادند و در تولد نوزاد یاری کردند. نوزاد را با آب بهشتی شستند و در پارچه‌ای سفید و خوشبو از بهشت پیچیدند. نوزاد لب گشود و به یگانگی خدا و رسالت پدرش گواهی داد. نامش را «فاطمه» گذاشتند. خدیجه اینجا ۴۸ ساله و پیامبر ۴۵ ساله است.

محاصره در شعب ابی‌طالب؛ مدیریت قهرمانانه در قحطی

با افزایش خطر، ابوطالب تمام خاندان و پیروان را در «شعب ابی‌طالب» گرد آورد تا از آنان محافظت کند. سران کفر، پیمان محکمی بستند و تحریم اقتصادی و اجتماعی سختی علیه ساکنان شعب وضع کردند. مسلمانان سه سال در محاصره و گرسنگی ماندند. در این سال‌های

سخت، ستون اقتصادی و مدیر بحران، خدیجه بود. با استفاده از باقی مانده اموالش و شبکه کارگزاران وفادارش، به طور مخفیانه غذا و آذوقه وارد شعب می کرد. خانه او به دانشگاهی تبدیل شد که خودش به زنان و پیامبر به مردان، قرآن و احکام می آموختند.

پایان محاصره و رحلت جانگداز دو حامی

پس از سه سال، جبرئیل خبر داد که پیمان تحریم توسط موریانه ها خورده شده است. محاصره شکست. اما اندکی بعد، ابوطالب درگذشت. و تنها چند روز پس از او، نوبت به خدیجه رسید.

خدیجه در بستر بیماری، پیامبر را فراخواند و سه وصیت کرد:

۱. طلب حلالیت از پیامبر برای هر کاستی.
۲. سپردن فاطمه به او و نگرانی از آزارش توسط دیگران.
۳. درخواست کفن با پیراهن پیامبر، چون چیزی برای کفن نداشت و از قبر هراس داشت. خواسته سوم را شرم کرد و مستقیم به پیامبر نگفت بلکه به فاطمه گفت تا به پدر بگوید.

آخرین معجزه و وداع

هنگام احتضار، آرامش عجیبی بر چهره خدیجه نشست. روح پاکش به ملکوت پرواز کرد. پیامبر که مشغول کفن و تجهیز خدیجه شد، جبرئیل باز آمد، با پارچه‌ای از حریر بهشتی و به پیامبر گفت: «خدایت می‌فرماید: ما خود کفن کسی را که همه دارایی‌اش را در راه ما داد، تأمین می‌کنیم.» پیکر مطهر خدیجه را با همان پارچه بهشتی و پیراهن پیامبر کفن کردند و در قبرستان «حجون» به خاک سپردند. پیامبر صلی الله علیه و آله چنان گریست که زمین و زمان به اندوه آمدند. خانه بدون خدیجه، غم‌انگیزترین مکان عالم شد.

جاودانگی نام خدیجه در قلب تاریخ

سال‌ها گذشت، اما یاد خدیجه هرگز از خاطر پیامبر نرفت. هرگاه گوسفندی قربانی می‌کرد، سهمی برای دوستان خدیجه کنار می‌گذاشت و همواره از او به نیکی یاد می‌کرد. اسم خدیجه که می‌آمد گریه‌اش می‌گرفت و می‌فرمود: «مثل خدیجه نخواهد آمد.»

گلچینی از آیات، روایات و...

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ^۱

پیامبر تو یتیم و تنها بودی پس خدا با خدیجه پناهت داد.
 قال ابن عباس: ووجدك یتیمًا عند ابیطالب، فأواک إلى خدیجة.^۲
 از ابن عباس نقل شده که می‌گوید: خداوند یتیم بودن
 پیامبر صلی الله علیه و آله و تنها بودن او را نزد ابوطالب دید، پس او را به
 خدیجه پناه داد.

وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى^۳

۱. سوره ضحی، آیه ۶.

۲. موسوعه التفسیر المأثور، ج ۲۳، ص ۳۳۲.

۳. سوره ضحی، آیه ۸.

خرج افراد زیادی با تو بود، پس خدا با اموال خدیجه بی نیازت کرد.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ^۱

نعمت نبوت، رسالت و نماز خواندن را به خدیجه بیان کن.
فلما انصرف [أی جبرئیل علیه السلام] أخبر خدیجه ثم صلت مع
النبي صل الله عليه وآله.^۲

از مقاتل بن سلیمانی نقل شده است که پیامبر به خدیجه
خبر داد که به رسالت مبعوث شده و باید نماز بخواند. بر
این اساس معنی آیه یعنی نعمت نبوت و رسالت و نماز
خواندن را به خدیجه بیان کند.

وَكَانَتْ لِخَدِيجَةَ دَارٌ وَاسِعَةٌ تَسَعُ أَهْلَ مَكَّةَ جَمِيعًا، وَقَدْ جَعَلَتْ
أَعْلَاهَا قُبَّةً مِنَ الْحَرِيرِ الْأَزْرَقِ، وَقَدْ رَقَمَتْ فِي جَوَانِبِهَا صِفَةَ
الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَالنُّجُومِ، وَقَدْ رَبَطَتْهُ مِنْ حِبَالِ الْإِبْرِيْسِمِ وَأُوتَادِ
مِنَ الْفُؤَلَادِ.^۳

۱. سوره ضحی، آیه ۱۱.

۲. تفسیر مقاتل بن سلیمان، ج ۴، ص ۷۳۳.

۳. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۲۲.

خدیجه خانه ای وسیع داشت که گنجایش تمام مردم مکه را داشت و بالای آن را گنبدی از حریر سبز قرار داده بود و در کناره های آن، تصویر خورشید و ماه و ستارگان را نقش کرده بود و آن را با طناب های ابریشمی و میخ هایی از فولاد محکم کرده بود.

وَ كَانَ لِخَدِيجَةَ فِي كُلِّ نَاحِيَةٍ عَبِيدٌ وَمَوَاشٍ حَتَّى قِيلَ: إِنَّ لَهَا أَزِيدَ مِنْ ثَمَانِينَ أَلْفَ جَمَلٍ مُتَفَرِّقَةً فِي كُلِّ مَكَانٍ، وَ كَانَ لَهَا فِي كُلِّ نَاحِيَةٍ تِجَارَةٌ، وَ فِي كُلِّ بَلَدٍ مَالٌ، مِثْلُ مِصْرَ وَالْحَبَشَةِ وَ غَيْرِهِمَا.^۱

در جای جای (سرزمین های مختلف) پراکنده داشت. همچنین در هر منطقه ای به تجارت مشغول بود و در هر کشوری سرمایه ای داشت؛ از جمله در مصر و حبشه و سایر سرزمین ها.

قَدْ انْتَفَعَ بِمَالِهَا أَكْثَرُ النَّاسِ، وَ هِيَ تُعْطِي مَالَهَا سَائِرَ مَنْ يَسْأَلُهَا التِّجَارَةَ، وَيُسَافِرُونَ بِهِ.^۲

بیشتر مردم از مال خدیجه دختر خویلد بهره برده اند. او

۱. همان.

۲. همان.

دارایی اش را به کسانی که از او برای تجارت درخواست کنند می‌دهد و آن‌ها با سرمایه او به سفر تجاری می‌روند.

سَيِّدَةُ قَوْمِهَا وَ أَمِيرَةُ عَشِيرَتِهَا^۱

خدیجه سرور قوم و شاهدخت قبیله اش بود.

إِنَّمَا نَسْلُهُ مِنَ الْمُبَارَكَةِ^۲

همانا نسل آخرین پیامبر از بانویی مبارکه است.

كَانَتْ تُدْعَى قَبْلَ الْبَعْثَةِ «الطَّاهِرَةَ»^۳

پیش از بعثت پیامبر به او «طاهره» می‌گفتند.

إِنَّ خَدِيجَةَ مِنْ أَحْسَنِ النِّسَاءِ جَمَالًا وَأَكْمَلِهِنَّ عَقْلًا وَأَتْمِهِنَّ رَأْيًا
وَأَكْثَرِهِنَّ عِفَّةً وَ دِينًا وَ مَرْوَةً وَ مَالًا^۴

همانا خدیجه از نیکوترین زنان از نظر زیبایی، و کامل‌ترین

۱. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۲۰.

۲. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۱۴۵.

۳. الأنوار الساطعة، ص ۲۴.

۴. الموسوعة الكبرى عن فاطمة الزهراء علیها السلام، ج ۲۱، ص ۳۷۱.

آنان از نظر عقل، و تمام‌ترین آنان از نظر اندیشه، و بیشترین آنان از نظر پاکدامنی، دینداری، جوانمردی و ثروت بود.

وَكَانَتْ خَدِيجَةَ امْرَأَةً حَازِمَةً لَبِيبَةً شَرِيفَةً^۱
و خدیجه زنی بود مدبر، خردمند و بزرگووار.

لَقَدْ رَزَقْتُ حُبَّهَا فَأَنَا أَحَبُّ مَنْ يُحِبُّهَا^۲
رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: محبت خدیجه را روزی من کردند. پس من دوست دارم هر که او را دوست بدارد.

وَكَنتُ لَهَا عَاشِقًا^۳
رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: من عاشق خدیجه بودم.

فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّبِيِّ، وَكَانَ لَهَا مُحِبًّا وَبِهَا وَامِقًا^۴
دوری از خدیجه برای پیامبر سخت بود. زیرا که او خدیجه

۱. تاریخ الطبری، ج ۲، ص ۳۵.

۲. مناقب خدیجة الكبرى، جلد ۱، صفحه ۳۶.

۳. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۲۰۱.

۴. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۷۸.

را دوست می‌داشت و شیفته‌اش بود.

وَ كَانَتْ خَدِيجَةُ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ صَدَّقَتْ بِمَا جَاءَ
بِهِ^۱

خدیجه اولین زنی بود که به خدا و رسول او ایمان آورد و آنچه را که پیامبر از جانب خدا آورده بود تصدیق کرد.

فَخَفَّفَ اللَّهُ بِذَلِكَ عَنْ رَسُولِهِ^۲

خدا به وسیله او از غم و اندوه رسولش کاست.

فَكَانَ لَا يَسْمَعُ شَيْئًا يَكْرَهُهُ مِنْ رَدِّ عَلَيْهِ وَ تَكْذِيبٍ لَهُ فَيَحْزَنُ إِلَّا
فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا^۳

پس پیامبر هیچ سخن ناخوشایندی از رد و تکذیب مردم نمی‌شنید که غمگین شود، مگر اینکه خداوند به وسیله خدیجه اندوهش را برطرف می‌کرد.

۱. اعلام النساء المؤمنات، ص ۳۶۷.

۲. همان.

۳. همان.

إِذَا رَجَعَ إِلَيْهَا تَثَبَّتْهُ، وَتُخَفِّفُ عَنْهُ وَتُصَدِّقُهُ، وَتُهَوِّنُ عَلَيْهِ أَمْرَ النَّاسِ^۱

هرگاه پیامبر نزد او بازمی‌گشت، خدیجه او را ثابت‌قدم می‌کرد و اندوهش را می‌زدود و سخنانش را تصدیق می‌کرد و رفتار مردم را برایش آسان و کوچک جلوه می‌داد.

أُمُّ الْعِيَالِ وَرَبَّةَ الْبَيْتِ^۲

رسول خدا صلی الله علیه و آله: خدیجه کدبانو و بزرگ‌خانه بود.

زَوْجَتُهُ عَاوَنَتْهُ وَكَانَتْ لَهُ عَوْنًا^۳

خدیجه یار و مددکار همسرش در راه دین خدا بود.

أَيْنَ مِثْلُ خَدِيجَةَ؟^۴

مثل خدیجه پیدا نخواهد شد.

۱. همان.

۲. اتحاف الوری بأخبار ام القری، ج ۱، ص ۳۷.

۳. بحار الأنوار، ج ۱۶ ص ۱۲.

۴. بحار الأنوار، ج ۴۳، ص ۱۳۱.

صَدَّقْتَنِي حِينَ كَذَّبَنِي النَّاسُ^۱

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: در آن هنگام که مردم مرا تکذیب کردند،
خدیجه تصدیقم کرد.

وَإَزَرْتَنِي عَلَى دِينِ اللَّهِ وَأَعَانَتْنِي عَلَيْهِ بِمَالِهَا^۲

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: خدیجه مرا با ثروت خود برای پیشرفت
دین خدا یاری نمود.

أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ خَدِيجَةُ^۳

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: خدیجه از برترین زنان بهشت است.

مَا أَبَدَلَنِي اللَّهُ خَيْرًا مِنْهَا^۴

خداوند هرگز همتای بهتری به جای او به من نداده است.

۱. همان.

۲. همان.

۳. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۲۰۴.

۴. نساء النبی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، ص ۱۱.

كَانَتْ خَدِيجَةً وَزِيرَةً صِدْقٍ عَلَى الْإِسْلَامِ^۱
 خدیجه دستیاری راستین برای اسلام بود.

وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَسْكُنُ إِلَيْهَا^۲
 و رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ به وجود او آرامش می یافت.

وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَلَى خَدِيجَةَ مَا لَمْ يُشْنِ عَلَى غَيْرِهَا^۳
 پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بر خدیجه چنان ثنا گفت که بر هیچ کس دیگر
 چنین ثنایی نگفت.

إِنِّي لِأَحَبُّ حَبِيبَتِهَا^۴
 رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: همانا من دوست خدیجه را، دوست
 می دارم.

۱. بحار الأنوار، ج ۱۹، ص ۵.

۲. همان.

۳. الإصابة فی تمییز الصحاب، ج ۸، ص ۱۰۳.

۴. اعلام النساء المؤمنات، ج ۱، ص ۳۷۱.

وَكَانَ يَسْكُنُ إِلَيْهَا^۱

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ پیوسته در کنار خدیجه آرامش میافت.

وَكَُنْتُ لَهَا عَاشِقًا فَسَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا^۲

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: من در زندگی مشترک به خدیجه عشق می ورزیدم؛ به همین جهت از خدا خواستم که در سرای جاودانه نیز ما را همراه و همنشین سازد.

وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ زَوْجَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ^۳

و خدیجه دختر خویلد، همسر پیامبر در دنیا و آخرت است.

وَإِذَا رُمِيَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَقَتُّهُ خَدِيجَةُ بِنْفْسِهَا^۴

پیامبر زخمی بود. مشرکان بهسویش سنگ پرتاب می کردند. خدیجه روبه رویشان ایستاد، سنگ می خورد و

۱. الإصابة فی تمییز الصحابة، ج ۸، ص ۱۰۳.

۲. مستدرک عوالم العلوم، بحرانی، ج ۱۱، ص ۳۹.

۳. كشف الغمة فی معرفة الأئمة ج ۱، ص ۴۴۱.

۴. بحار الأنوار، ج ۱۸، ص ۲۴۳.

با بدنش از پیامبر محافظت می کرد.

إِنَّ جِبْرِيْلَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) قَالَ لِي لَيْلَةَ أُسْرِي بِي حِينَ رَجَعْتُ
وَقُلْتُ: يَا جِبْرِيْلُ، هَلْ لَكَ مِنْ حَاجَةٍ؟ قَالَ: حَاجَتِي أَنْ تَقْرَأَ عَلَيَّ
خَدِيجَةَ مِنَ اللَّهِ وَمِنِّي السَّلَامَ^۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله: به جبرئیل علیه السلام در شب معراج، هنگامی
که می خواستم بازگردم گفتم: ای جبرئیل، آیا حاجتی
داری؟ به من فرمود: حاجتم این است که از طرف خدا و از
جانب من به خدیجه سلام برسانی.

إِذَا جَاءَتْ فَأَخْبِرْهَا أَنَّ رَبَّهَا يَقْرُؤُهَا السَّلَامَ^۲

جبرئیل به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفت: هرگاه خدیجه نزد تو آمد،
به او خبر بده که پروردگارش به او سلام می رساند.

فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِيُبَاهِيَ بِكَ كِرَامَ مَلَائِكَتِهِ كُلَّ يَوْمٍ مَرَارًا^۳
رسول خدا صلی الله علیه و آله: همانا خدای بزرگ هر روز بارها به وجود تو

۱. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۷.

۲. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۸.

۳. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۷۸.

بر فرشتگان خاص خود فخر می‌ورزد و مباحات می‌کند.

فَلَوَأَنِّي أَمْسَيْتُ فِي كُلِّ نِعْمَةٍ
وَدَامَتْ لِي الدُّنْيَا وَمُلْكُ الْأَكْاسِرَةِ
فَمَا سَوَيْتُ عِنْدِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ
إِذَا لَمْ يَكُنْ عَيْنِي لِعَيْنِكَ نَاطِرَةً

خدیجه علیها السلام برای پیامبر صلی الله علیه و آله اینگونه سرود که:

اگر همه نعمت‌های دنیا از آن من باشد؛ اگر سلطنت همه پادشاهان مال من باشد؛ همه‌ی اینها به اندازه بال مگسی نمی‌ارزد، وقتی چشمانم نتواند چشمانت را ببیند.

فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُكْفِنَهَا هَبَطَ الْأَمِينُ جِبْرِيْلُ وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يُقَرِّبُكَ السَّلَامَ وَيَخُصُّكَ بِالتَّحِيَّةِ وَالْإِكْرَامِ وَيَقُولُ لَكَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ كَفْنَ خَدِيجَةَ - وَهُوَ مِنْ أَكْفَانِ الْجَنَّةِ - أَهْدَاهُ اللَّهُ إِلَيْهَا. فَكَفَّنَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) بِرِدَائِهِ الشَّرِيفِ أَوَّلًا وَبِمَا جَاءَ بِهِ جِبْرِيْلُ ثَانِيًا، فَكَانَ لَهَا كَفْنَانٍ: كَفْنٌ مِنَ اللَّهِ وَكَفْنٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ.^۲

۱. بحار الأنوار، جلد ۱۶، ص ۵۲.

۲. شجرة طوبى، ج ۲، ص ۲۳۵.

هنگامی که پیامبر خواست او (خدیجه) را کفن کند، امین (خدا) جبرئیل فرود آمد و عرض کرد: ای رسول خدا، خداوند به تو سلام می‌رساند و تو را به تحیت و اکرام ویژه اختصاص می‌دهد و به تو می‌فرماید: ای محمد، همانا کفن خدیجه - که از کفن‌های بهشتی است - را خداوند به او هدیه داده است. پس رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نخست او را با عبای شریف خود کفن کرد و سپس با آنچه جبرئیل آورده بود، و بدین‌سان برای او دو کفن بود: کفنی از جانب خدا و کفنی از جانب رسول خدا.

ثُمَّ تَسْتَقْبِلُكَ أُمُّكَ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ أَوَّلُ الْمُؤْمِنَاتِ بِاللَّهِ
وَبِرَسُولِهِ وَمَعَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ بِأَيْدِيهِمُ الرِّيَّةُ التَّكْبِيرُ

حضرت علی عَلِيٌّ السَّلَامِيُّ: فاطمه در روز محشر مادرت خدیجه - نخستین زن باایمان به خدا و پیامبرش - به استقبال تو می‌آید، درحالی که هفتاد هزار فرشته همراه اویند و در دست فرشته‌ها پرچم‌هایی است که روی آن «الله اکبر» نوشته شده.

پاسخ به چند شبهه

حضرت خدیجه در هنگام ازدواج باکره نبوده است و پیش از پیامبر دوبار ازدواج کرده است.

حضرت خدیجه علیها السلام تنها همسرشان پیامبر بوده و هنگام ازدواج نیز باکره بوده‌اند. و این مطلب در کتب مختلف از شیعه و اهل سنت آمده که به یکی از آن‌ها اشاره می‌کنیم: «وکانت خدیجة امرأة باکرة ذات شرف ومال کثیر وتجارة تبعث بها الى الشام فتکون عیرها کعامة عیر قریش»^۱

ابوالقاسم اسماعیل بن محمد اصفهانی از دانشمندان اهل سنت تصریح می‌کند که: حضرت خدیجه، زنی باکره، دارای اعتبار و مال بسیاری بود، کاروان تجاری‌اش را به

۱. دلائل النبوه، ص ۱۷۸.

سوی شام می‌فرستاد و کاروان او به اندازه تمام کاروان قریش بود.

و اما مورخان و محدثان شیعه و سنی بر این مطلب اتفاق دارند که کسی از بزرگان، اشراف، رؤسا و جوانمردان قریش باقی نماند، مگر این که از حضرت خدیجه خواستگاری کرد و ازدواج با ایشان را آرزو می‌کرد، اما خدیجه کبری دست رد بر سینه همه آن‌ها زد، ولی وقتی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ با او ازدواج کرد، تمام زنان قریش از او فاصله گرفته و رفت و آمد با وی را ترک کردند و گفتند: تو پیشنهاد سران قریش را رد کردی و تن به همسری کسی دادی که فقیر است و مال و ثروتی ندارد؟! با این حال چگونه اهل فهم می‌توانند بپذیرند که حضرت خدیجه با یک اعرابی از قبیله بنی تمیم ازدواج کرده باشد؛ اما خواستگاری بزرگان قریش را نپذیرفته باشد؟ اگر خدیجه قبل از ازدواج با رسول خدا با یک نفر اعرابی از قبیله تمیم ازدواج کرده بود، آیا موردی برای این سرزنش‌ها پس از ازدواج با رسول خدا باقی می‌ماند؟ و آیا ازدواج زنی بیوه و شوهر دیده به این اندازه برای تمام مردم مکه مهم بود که بر اساس همین نقل تمام همسران اشراف قریش با وی قطع رابطه کنند؟ اگر خدیجه شایسته ملامت و سرزنش بود پس چرا (در صورت صحت) هنگام ازدواج با یک نفر اعرابی که بر پاشنه پایش ادرار می‌کرد و از هیچ امتیازی برخوردار نبود

ملامت و سرزنش نشد؟

از این رو، ما مطمئن هستیم که قضیه ازدواج حضرت خدیجه قبل از رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ از دسیسه‌های کسانی است که هیچ حد و مرزی را در فضیلت برای دشمنان اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ نمی‌شناختند و هیچ فضیلتی را برای اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ باقی نگذاشتند؛ مگر این که عین همان را برای دیگران ساختند!

سن ایشان در هنگام ازدواج در حدود ۴۰ سال بوده است.

سن ایشان هنگام ازدواج از ۲۵ تا ۴۶ نقل شده است. اما سن ۲۵ تا ۲۸ سال صحیح است به دلایل زیر:
حاکم نیشابوری یکی از مورخین و استوانه‌های علمی اهل تسنن می‌گوید:

«عن هشام بن عروة قال توفيت خديجة بنت خويلد رضي الله عنها وهي ابنة خمس وستين سنة... هذا قول شاذ فإن الذي عندي أنها لم تبلغ ستين سنة»^۲؛

هشام از پدرش عرو بن زبیر نقل می‌کند که حضرت خدیجه در زمان وفات شصت و پنج ساله بود. وی در ادامه

۱. الإستغاثة في بدع الثلاثة، ج ۱، ص ۷۰.

۲. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۹۸.

می‌نویسد: قول به شصت و پنج سالگی ایشان، قولی شاذ است و به نظر من سن حضرت خدیجه در زمان وفات به شصت سال نرسیده بود!»

بیهقی می‌گوید: «بلغت خدیجة خمساً و ستین سنة، و يقال: خمسين سنة، و هو أصح»^۱؛

«سن حضرت خدیجه (در هنگام وفات) شصت و پنج ساله بود و برخی دیگر گفته‌اند در آن وقت ایشان پنجاه ساله بوده است که قول صحیح هم همین است.»

وی در جای دیگر می‌نویسد:

«أن النبي زوّج بها و هو ابن خمس و عشرين سنة قبل أن يبعثه الله نبيا بخمس عشرة سنة»^۲؛

پیامبر (صلوات الله علیه و آله) با خدیجه در سن بیست و پنج سالگی و پانزده سال قبل از بعثت ازدواج کرد.»

با در نظر گرفتن این موارد و باتوجه به اینکه سال وفات حضرت سال ۱۰ بعثت بوده و ازدواج ۱۵ سال قبل از بعثت و وفات در حدود ۵۰ سالگی، پس هنگام ازدواج سن ایشان قطعاً ۴۰ ساله نبوده و بین ۲۵ تا ۲۸ سال بوده است.

۱. بیهقی، دلائل النبوة، ج ۲، ص ۷۱.

۲. همان، ص ۷۲.

نویسنده شذرات الذهب می‌گوید:

«ورجح كثيرون أنها ابنة ثمان وعشرين»^۱.

ابن عساکر و ذهبی و مرحوم إربلی به نقل از ابن عباس می‌گویند: خدیجه در زمان ازدواج با آن حضرت بیست و هشت ساله بود.^۲ بلاذری نیز در ضمن اقوال مختلف نقل کرده که گفته شده: خدیجه بیست و هشت ساله بوده است.^۳

بنابراین، قول مقبول، آن است که حضرت خدیجه به هنگام ازدواج با پیامبر بیست و پنج ساله و حداکثر بیست و هشت ساله بوده است و قول چهل سال، قولی شاذ است که به دروغ و به دست وقایع نگاران اموی وارد زندگی حضرت شده است تا پرده‌ای بر روی فضایل و مناقب والای حضرت انداخته و ایشان را زنی سالخورده معرفی کنند تا به زعم خویش مبادا رقیبی برای بعضی از همسران پیامبر پیدا شود.

۱. شذرات الذهب، ج ۱، ص ۱۳۴.

۲. الذهبی، سیر أعلام النبلاء، ج ۲، ص ۱۱۱، ابن أبي الفتح الإربلی، كشف الغمة، ج ۲، ص ۱۳۵، ابن عساکر، تاریخ مدینة دمشق، ج ۳، ص ۱۹۳.

۳. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۹۸.

ایشان چندین فرزند از ازدواج‌های قبلی‌شان داشته‌اند.

طبق نقل مورخین، خدیجه خواهری بنام هاله داشته است که طی شرایطی بعد از مرگ همسرش، هاله با دو دختر به خانه خدیجه آمدند و وی سرپرستی آنان را به عهده گرفت و پس از ازدواج با رسول خدا ص.ا.س. این دختران نزد خدیجه و رسول خدا بودند و در دامن این دو تربیت شدند. لذا آن‌ها دختران حضرت خدیجه از ازدواج قبلی نبوده‌اند!

گفته شده پدر ایشان زنده بوده و هنگام خواستگاری

مست بوده است!

بر اساس نقل‌های تاریخی این افسانه‌ها نیز مشخص است به چه دلیل ساخته و پرداخته شده! چرا که پدر ایشان پیش از جنگ‌های فجار از دنیا رفته‌اند!^۱ چگونه کسی که سال‌ها قبل از دنیا رفته هنگام خواستگاری مست بوده؟!

۱. الإستغاثة فی بدع الثلاثة، ج ۱، ص ۷۰، الصحیح من سیرة النبی الأعظم، ج ۲، ص ۲۱۲.

۲. سبل الهدی و الرشاد فی سیرة خیر العباد، ج ۲، ص ۱۶۶، عیون الأثر فی فنون المغازی و الشمائل و السیر، ج ۱، ص ۷۲، الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۱۰۵.

ساختار پیشنهادی برای برگزاری جلسه

نکته: این شیوه‌نامه به صورت کلی نگارش شده است لذا لازم است با توجه به اقتضائات اجرایی هر فضا توسط خودتان مناسب‌سازی شود.

بخش اول: ساختار پیشنهادی جلسه (زمان کل: حداکثر ۶۰ دقیقه)

ردیف	عنوان	زمان	توضیح
۱	سلام	۵ دقیقه	کلیپ صوتی سلام با محتوای زیارت‌نامه حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> (از پوشه صوت)
۲	تلاوت قرآن	۱۰ دقیقه	تلاوت سوره ضحی با تاکید بر آیات ۶، ۷ و ۸

ردیف	عنوان	زمان	توضیح
۳	تبیین آیات	۱۰ دقیقه	تبیین آیات تلاوت شده و تطبیق آن با حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> (از پوشه محتوی مکتوب)
۴	سخنرانی تاریخی	۱۵ دقیقه	سیره و زندگی حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> (از پوشه محتوی مکتوب)
۵	بیان خاطره	۱۰ دقیقه	اعضای جلسه به بیان خاطره از فداکاری‌های بانوان پردازند
۶	ذکر مصیبت	۱۰ دقیقه	ذکر مصیبت حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> با تکیه بر وقایع وفات و وصیت‌های حضرت به پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>

بخش دوم: سایر اقدامات:

۱. اطلاع رسانی برنامه حداقل ۳ روز پیش از اجرا.
۲. پیشنهاد می‌شود زمان برگزاری جلسه ۸، ۹ یا ۱۰ رمضان باشد.
۳. راه‌اندازی طرح «+۱»؛ هر عضو جلسه یک دوست یا عضو خانواده را به جلسه دعوت کند.

۴. سفره اطعام «مادر امت»: برگزاری افطاری ساده در صورت امکان.
۵. عکاسی و فیلم برداری از برنامه در حد توان.
۶. پیش‌بینی برنامه‌های ویژه برای کودکان (مسابقه، نقاشی، قصه‌گویی) تا والدین با خیال آسوده در جلسه شرکت کنند.
۷. همخوانی جمعی: در بخشی از برنامه حاضران آیه ۶ سوره ضحی را هم‌خوانی کنند.
۸. تهیه و تنظیم گزارش تصویری و مکتوب از اجرای جلسه.

صد اقدام پیشنهادی

بخش اول: اقدامات در خانه و خانواده (۱ تا ۲۰)

این بخش با تمرکز بر خانه و خانواده طراحی شده است تا اعضای خانواده را با ابعاد احساسی و معنوی حضرت خدیجه علیها السلام آشنا کند.

سطح آسان

۱. نام‌گذاری با نیت خاص

- توضیح: انتخاب نام «خدیجه» برای نوزادان یا انتخاب لقب «طاهره» برای صدا کردن دختران در خانه.
- دستورالعمل اجرا: اگر فرزندی در راه است، نام او را خدیجه بگذارید.

اگر نام دخترتان چیز دیگری است، در خانه یک لقب محبت‌آمیز برگرفته از القاب ایشان (مثل طاهره، مبارکه، سیده) به او بدهید.

هنگام صدا کردن، نیت کنید که اخلاق او شبیه حضرت شود.

• **ارتباط محتوایی:** حضرت خدیجه حتی در زمان جاهلیت به دلیل پاکی و تقوا به «طاهره» شهرت داشتند و جبرئیل ایشان را به خانه‌ای در بهشت بشارت داد.

۲. قصه شب «خوشه‌های نور»

• **توضیح:** تعریف داستان‌های جذاب زندگی ایشان برای کودکان هنگام خواب.

• **دستورالعمل اجرا:**

شب هنگام، نور اتاق را کم کنید.

داستان «معراج پیامبر و خوردن رطب بهشتی که تبدیل به نور حضرت زهرا شد» را تعریف کنید.

تأکید کنید که حضرت خدیجه چقدر منتظر پیامبر بود و این نور (فاطمه زهرا) هدیه خدا به صبر اوست.

• **ارتباط محتوایی:** اشاره به داستان معراج، خوردن رطب بهشتی توسط پیامبر و انتقال نور آن به حضرت خدیجه

و تشکیل نطفه حضرت زهرا علیها السلام.

۳. نصب تابلو نوشته «کجاست مثل خدیجه؟»

• توضیح: نصب یک حدیث یا جمله تأثیرگذار روی یخچال یا دیوار خانه.

• دستورالعمل اجرا:

جمله «خَدِجَةُ وَ أَيْنَ مِثْلُ خَدِجَةَ» (خدیجه! و کجاست مثل خدیجه؟) را با خط خوش بنویسید یا پرینت بگیرید. آن را در محلی که همه اعضای خانواده می‌بینند (مثل در یخچال یا ورودی منزل) نصب کنید.

• ارتباط محتوایی: این جمله معروف پیامبر صلی الله علیه و آله است که وقتی عایشه به یادکردن پیامبر از خدیجه اعتراض کرد، حضرت فرمودند: «کجاست مثل خدیجه؟ او مرا تصدیق کرد وقتی همه تکذیب کردند».

۴. هدیه «وفاداری» به همسر

• توضیح: آقایان به تاسی از پیامبر صلی الله علیه و آله برای همسرشان هدیه بخرند و از زحمات او قدردانی کنند.

• دستورالعمل اجرا:

یک هدیه (حتی کوچک مثل گل یا شیرینی) تهیه کنید. هنگام تقدیم بگویید: «همانطور که پیامبر قدردان خدیجه

بود، من هم قدردان زحمات تو در خانه هستم».

این کار را ترجیحاً در روز ۱۰ ماه رمضان یا سالروز ازدواج حضرت انجام دهید.

• **ارتباط محتوایی:** پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سال‌ها پس از وفات خدیجه عَلَيْهَا السَّلَام همواره از او به نیکی یاد می‌کرد و حتی برای دوستان خدیجه هدیه می‌فرستاد.

۵. صلوات خاصه قبل از غذا

• **توضیح:** عادت دادن خانواده به فرستادن سلام بر حضرت خدیجه سر سفره.

• دستورالعمل اجرا:

قبل از شروع غذا، پدر یا مادر بگویند: «به نیت برکت سفره، صلواتی هدیه به حضرت خدیجه و مادرشان حضرت زهرا بفرستیم».

یادآوری کنید که ایشان تمام ثروتش را داد تا مسلمانان گرسنه نمانند.

• **ارتباط محتوایی:** در محاصره شعب ابی طالب، حضرت خدیجه اموالش را برای تأمین غذای مسلمانان خرج کرد و خداوند و جبرئیل نیز به ایشان سلام می‌فرستادند.

سطح متوسط

۶. پخت «کیک تولد» نمادین

• توضیح: برگزاری جشن خانگی کوچک برای آشنایی بچه‌ها با شخصیت ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

یک کیک خانگی بپزید.

روی آن بنویسید «تولدت مبارک مادر امت».

در حین خوردن کیک، درباره ثروت او و اینکه چگونه همه را فدای اسلام کرد صحبت کنید.

• ارتباط محتوایی: ایشان ۳ سال قبل از عام الفیل متولد

شدند و ثروتمندترین بانوی قریش بودند.

۷. روضه خانگی «شعب ابی طالب»

• توضیح: برگزاری مراسم دعا و ذکر مصیبت ساده در

خانه.

• دستورالعمل اجرا:

چند نفر از اقوام نزدیک یا همسایگان را دعوت کنید.

چای و خرما بدهید (نماد دوران سختی).

بخشی از کتابچه که مربوط به ۳ سال گرسنگی در دره شعب

و وفات ایشان بلافاصله پس از محاصره است را بخوانید.

- ارتباط محتوایی: اشاره به سه سال محاصره، گرسنگی مسلمانان و مدیریت بحران توسط خدیجه علیها السلام و سپس وفات ایشان.

۸. نقاشی دیواری «خانه آسمانی»

- توضیح: فعالیت هنری برای کودکان با موضوع خانه حضرت خدیجه.
- دستورالعمل اجرا:

یک مقوای بزرگ به دیوار اتاق کودک بچسبانید. از کودک بخواهید خانه‌ای بکشد که سقفش سایبانی از مخمل سبز دارد و دیوارهایش نقش ستاره است. توضیح دهید این خانه واقعی حضرت خدیجه در مکه بوده است.

- ارتباط محتوایی: توصیف دقیق خانه ایشان: خانه‌ای وسیع با نقاشی ستارگان و سایبانی سبز از جنس مخمل بر پشت بام.

۹. تجدید «عهد وفاداری» زوجین

- توضیح: زن و شوهر با الهام از رفتار خدیجه علیها السلام، پیمان محبت ببندند.

• دستورالعمل اجرا:

در یک فضای آرام بنشینید.

همسر (خانم) دستان شوهر را بگیرد و جمله‌ی حضرت خدیجه را تکرار کند: «با تو پیمان بستم در راحت و سختی همراهت باشم».

مرد نیز قول بدهد که قدردان این همراهی باشد.

• **ارتباط محتوایی:** زمانی که مشرکان به خانه حمله کردند و پیامبر ناراحت بود، خدیجه دستان ایشان را گرفت و گفت: «روزی پیمان بستم در راحت و سختی همراهت باشم، امروز روز وفا به عهد است».

۱۰. میزبانی «مهمانی هشدار» (یوم الدار)

• **توضیح:** برگزاری یک مهمانی فامیلی ساده به یاد اولین حمایت آشکار خدیجه.

• دستورالعمل اجرا:

اقوام را برای شام دعوت کنید.

قبل از شام، داستانی کوتاه از حمایت خدیجه علیها السلام از پیامبر در اولین دعوت عمومی خویشاوندان (یوم الدار) تعریف کنید.

ثواب اطعام را به ایشان هدیه کنید.

• **ارتباط محتوایی:** وقتی پیامبر مأمور شد خویشاوندان را دعوت کند، خدیجه مهمانی بزرگی ترتیب داد و در کنار همسرش ایستاد.

۱۱. ساخت کاردستی «کاروان تجاری»

• **توضیح:** ساخت ماکت شتر و کالا با وسایل دورریختنی برای درک شغل ایشان.

• **دستورالعمل اجرا:**

با استفاده از جعبه‌های کبریت و کاغذ رنگی، کاروان شتر درست کنید.

روی بارها بنویسید: «کمک به فقرا»، «سود حلال».

برای کودک توضیح دهید خدیجه علیها السلام تاجر بود اما سودش را به نیازمندان می‌داد.

• **ارتباط محتوایی:** ایشان هزاران شتر داشتند، کارآفرین بودند و کالاها را به مناطق مختلف صادر می‌کردند.

۱۲. ختم سوره «کوثر»

• **توضیح:** خواندن جمعی سوره کوثر که شأن نزولش مرتبط با نسل خدیجه است.

• **دستورالعمل اجرا:**

بعد از نماز مغرب و عشاء، اعضای خانواده دور هم بنشینند.

هر نفر ۱۱ مرتبه سوره کوثر را بخواند.

دعا کنید نسلتان مثل نسل خدیجه علیها السلام با برکت و فاطمی باشد.

• **ارتباط محتوایی:** بشارت پیامبر به خدیجه که «خدا تو را به فرزندی بشارت می‌دهد که نسل پاکم از او ادامه می‌یابد» (کوثر).

۱۳. مطالعه خانوادگی (شب‌ی ۱۰ دقیقه)

- توضیح: خواندن کتابچه محتوایی به صورت سریالی.
- دستورالعمل اجرا:

فایل PDF کتابچه را در گروه خانوادگی ارسال کنید.

قرار بگذارید هر شب فقط یک صفحه (مثلاً صفحه ۴: سفر شام و کرامات) خوانده شود.

یک سوال ساده طرح کنید و به برنده جایزه کوچک بدهید.

- **ارتباط محتوایی:** مطالعه بخش‌های جذاب مثل ماجرای شتر سخنگو یا سایه انداختن ابرها.

سطح سخت

۱۴. سرپرستی مالی یتیم (طرح مادر مهربان)

- توضیح: تقبل هزینه یک کودک یتیم به یاد یتیم‌نوازی حضرت.

• دستورالعمل اجرا:

به سایت کمیته امداد یا موسسات خیریه مراجعه کنید.
طرح اکرام ایتم را انتخاب کنید.

نیت کنید: «این کمک از طرف حضرت خدیجه برای این یتیم باشد».

به یاد داشته باشید خدیجه علیها السلام خود پیامبر را که یتیم بود با عزت استخدام و حمایت کرد.

• ارتباط محتوایی: خداوند به پیامبر می فرماید: «تو را فقیر یافت و با مال خدیجه بی نیاز کرد» و ایشان همواره حامی فقرا بود.

۱۵. بخشش طلا یا شیء قیمتی

• توضیح: تمرین دل کردن از مال دنیا برای خدا (ویژه بانوان).

• دستورالعمل اجرا:

خانم خانه یک قطعه طلای کوچک یا یک لباس نو را کنار بگذارد.

آن را بفروشد یا عین جنس را به یک فرد نیازمند بدهد.
با خود بگوید: «خدیجه همه ثروتش را داد، من همین اندک را».

• ارتباط محتوایی: حضرت خدیجه تمام اموال و تجارتش را به پیامبر بخشید و فرمود: «تمام اموالم از این پس مال اوست».

۱۶. صندوق قرض الحسنه خانوادگی «خدیجه کبری»

• توضیح: راه اندازی صندوق وام فامیلی برای گره‌گشایی.
• دستورالعمل اجرا:

یک گروه در شبکه اجتماعی بسازید.

هر عضو ماهیانه مبلغی واریز کند.

نام صندوق را «خدیجه کبری علیها السلام» بگذارید تا برکت مال ایشان وارد زندگی‌ها شود.

به جوانان فامیل برای کار یا ازدواج وام بدهید.

• ارتباط محتوایی: ایشان کارآفرین بود و با مضاربه (شراکت) به افراد درستکار سرمایه می‌داد تا کار کنند.

۱۷. سفر زیارتی نیابتی

• توضیح: انجام زیارت به نیابت از ایشان که مزارشان غریب است.

• دستورالعمل اجرا:

اگر خودتان یا اقوام به مشهد، کربلا یا قم می‌روید.

در حرم نیت کنید: «این طواف یا زیارت را به نیابت از حضرت

خدیجه انجام می‌دهم».

در زیارت‌نامه بخوانید: «السلام علیک یا جدّة الحسن و
الحسین».

• **ارتباط محتوایی:** امام حسین علیه السلام در کربلا خود را فرزند
خدیجه معرفی کرد و به این نسب افتخار نمود.

۱۸. کتیبه سردر خانه (هوشمندان)

• **توضیح:** متبرک کردن ورودی منزل.

• **دستورالعمل اجرا:**

یک کاشی کوچک سفارش دهید یا با خط خوش بنویسید:
«هذا بیتُ النور» (اشاره به خانه خدیجه).

یا بنویسید: «یا خدیجة الكبرى اشفعی لنا».

آن را بالای درب ورودی داخل آپارتمان نصب کنید.

• **ارتباط محتوایی:** خانه ایشان محل نزول وحی، محل
تولد فاطمه علیها السلام و محل رفت و آمد جبرئیل بود.

۱۹. تأمین جهیزیه (الگوی مهریه)

• **توضیح:** کمک به خرید جهیزیه دختران نیازمند.

• **دستورالعمل اجرا:**

یک قلم کالا (مثل اتو، پتو، یا سرویس ظرف) بخرید.
به خیریه محل تحویل دهید.

نیت: حضرت خدیجه مهریه خود را خودش پرداخت کرد تا فشار از روی پیامبر برداشته شود، من هم باری از دوش جوانی برمی دارم.

• **ارتباط محتوایی:** مهریه ازدواج پیامبر و خدیجه ۴۰۰ درهم بود که خدیجه خودش آن را ضامن شد و پرداخت کرد.

۲۰. جلسه «قرآن و بانوان»

• **توضیح:** برگزاری کلاس یا دوره‌می قرآنی ویژه خانم‌ها.

• **دستورالعمل اجرا:**

خانم‌های فامیل را جمع کنید.

قرار بگذارید هفته‌ای یک بار دور هم سوره یاسین یا انعام بخوانید.

شروع جلسه را با نام حضرت خدیجه به عنوان «اولین زن مسلمان و حامی قرآن» آغاز کنید.

• **ارتباط محتوایی:** خانه خدیجه نخستین پایگاه اسلام

بود که در آن قرآن به تازه‌مسلمانان آموزش داده می‌شد.

بخش دوم: اقدامات در مدرسه و دانشگاه (۲۱ تا ۴۰)

این بخش با تمرکز بر آموزش، پژوهش، هنر و فعالیت‌های

گروهی طراحی شده است تا دانش آموزان و دانشجویان را با ابعاد مدیریتی و معنوی حضرت خدیجه علیها السلام آشنا کند.

سطح آسان (فعالیت‌های کلاسی و فردی)

۲۱. انشاء «اگر من تاجر بودم»

- توضیح: موضوع انشاء یا یادداشت کلاسی برای درک مفهوم ثروت در خدمت ارزش‌ها.
- دستورالعمل اجرا:

۱. معلم ادبیات یا دینی موضوع را روی تخته بنویسد: «اگر مثل خدیجه علیها السلام ثروتمندترین فرد شهر بودم، با ثروتم چه می‌کردم؟»

۲. بچه‌ها باید بنویسند چگونه می‌توانند با پول خود به دیگران کمک کنند.

۳. بهترین نوشته‌ها سر صف خوانده شود.

- ارتباط محتوایی: حضرت خدیجه ثروتی افسانه‌ای داشتند اما آن را صرف اسلام کردند و حتی برای ازدواج پیامبر خودشان مهریه را پرداختند.

۲۲. معرفی صبحگاهی «بانوی طاهره»

- توضیح: خواندن متنی کوتاه درباره القاب و جایگاه ایشان در مراسم صبحگاه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. یک دانش‌آموز خوش‌صدا متنی ۲ دقیقه‌ای آماده کند.
 ۲. بگوید: «آیا می‌دانید بانویی قبل از اسلام وجود داشت که در جامعه بت‌پرست، یکتاپرست بود و به او «طاهره» می‌گفتند؟»
 ۳. اشاره کند که او باهوش‌ترین تاجر زمان خود بود.
- ارتباط محتوایی: ایشان حتی پیش از اسلام موحد بود و در جامعه جاهلی به دلیل پاکی و تقوا به «طاهره» شهره بود.

۲۳. تغییر پروفایل گروه کلاسی

- توضیح: فضا سازی مجازی در گروه‌های درسی یا دوستانه دانش‌آموزی.
- دستورالعمل اجرا:
۱. نماینده کلاس تصویر پروفایل گروه را به یک تایپوگرافی زیبا از نام «خدیجه کبری» تغییر دهد.
 ۲. در توضیحات گروه (Description) بنویسد: «ایام وفات نخستین بانوی مسلمان».
- ارتباط محتوایی: او نخستین زن مسلمان و نخستین یاور پیامبر بود که تمام دارایی‌اش را فدای اسلام کرد.

۲۴. حدیث روز روی تخته وایت برد

- توضیح: نوشتن یک حدیث کوتاه و اثرگذار در گوشه تخته کلاس برای دیدن در تمام زنگ‌ها.
- دستورالعمل اجرا:

۱. گوشه بالای تخته بنویسید: «پیامبر صلی الله علیه و آله: خداوند بهتر از خدیجه را نصیب من نکرد.»

۲. یا بنویسید: «خدیجه و کجاست مثل خدیجه؟»

۳. از معلم بخواهید چند دقیقه درباره وفاداری ایشان صحبت کند.

- ارتباط محتوایی: پیامبر فرمودند: «خدیجه و کجاست مثل خدیجه؟ مرا تصدیق کرد وقتی مردم تکذیبم کردند.»

سطح متوسط (فعالیت‌های گروهی و پژوهشی)

۲۵. روزنامه دیواری «اولین‌های اسلام»

- توضیح: کار گروهی برای معرفی پیشگامان اسلام با محوریت حضرت خدیجه.
- دستورالعمل اجرا:

۱. یک گروه ۳ نفره تشکیل دهید.

۲. ستون‌هایی با عنوان: «اولین نماز جماعت»، «اولین

حامی مالی»، «اولین بانوی بهشتی» ایجاد کنید.

۳. بنویسید که چگونه خدیجه و علی علیه السلام اولین نمازگزاران پشت سر پیامبر بودند.

• **ارتباط محتوایی:** امیرالمؤمنین و خدیجه نخستین کسانی بودند که به پیامبر ایمان آوردند و با ایشان نماز خواندند.

۲۶. اجرای نمایش کلاسی «خواستگاری متفاوت»

• **توضیح:** بازسازی صحنه تاریخی خواستگاری برای جذاب‌سازی تاریخ.
• **دستورالعمل اجرا:**

۱. سناریو: گفتگوی خدیجه با «نفیسه» (واسطه ازدواج) و سپس مجلس خواستگاری با حضور ابوطالب.

۲. نقش‌ها: خدیجه (راوی)، نفیسه، ابوطالب، پیامبر (بدون دیالوگ مستقیم یا با نور).

۳. نقطه اوج: جایی که خدیجه مهریه را خودش تقبل می‌کند.

• **ارتباط محتوایی:** خدیجه با میانجی‌گری نفیسه علاقه خود را نشان داد و در مجلس خواستگاری مهریه را

خودش پرداخت کرد.

۲۷. پژوهش «مدیریت بحران در شعب»

- توضیح: مسابقه مقاله‌نویسی برای دانش‌آموزان دبیرستانی درباره نقش اقتصادی حضرت خدیجه.
- دستورالعمل اجرا:

۱. موضوع تحقیق: «چگونه ثروت حضرت خدیجه سه سال تحریم اقتصادی را شکست داد؟»
 ۲. دانش‌آموزان باید درباره شبکه کارگزاران ایشان که مخفیانه غذا می‌آوردند تحقیق کنند.
 ۳. بهترین مقاله در برد مدرسه نصب شود.
- ارتباط محتوایی: خدیجه ستون اقتصادی در شعب ابی‌طالب بود و با شبکه کارگزارانش مخفیانه آذوقه وارد می‌کرد.

۲۸. ایستگاه صلواتی «شیرینی پیوند»

- توضیح: پذیرایی در زنگ تفریح به مناسبت سالروز ازدواج ایشان (۱۰ ربیع‌الاول) یا وفات.
- دستورالعمل اجرا:

 ۱. یک میز در حیاط مدرسه بگذارید.
 ۲. خرما یا شربت پخش کنید.

۳. یک بنر کوچک بنزید: «مهمان سفره مادری که تمام اموالش را بخشید».

• ارتباط محتوایی: ایشان سفره‌دار بزرگی بود و حتی در قحطی‌ها به فقرا کمک می‌کرد.

۲۹. مسابقه نقاشی «سایبان سبز»

• توضیح: مسابقه هنری برای دبستان با الهام از مکاشفات حضرت خدیجه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. موضوع نقاشی: «خانه‌ای با سقف ستاره‌باران» یا «ابری که بر سر پیامبر سایه می‌انداخت».

۲. به بچه‌ها بگویید خدیجه علیها السلام قبل از ازدواج، نوری را در خانه پیامبر دیده بود.

۳. به برندگان مداد رنگی یا لوازم تحریر جایزه دهید.

• ارتباط محتوایی: خدیجه در مکاشفه‌ای گنبدی سبزرنگ و نوری را دید که بر خانه ابوطالب می‌تابید.

۳۰. کنفرانس «استراتژی‌های تجارت»

• توضیح: ارائه درسی برای کلاس‌های مدیریت، اقتصاد یا مطالعات اجتماعی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. دانش‌آموز ۴ استراتژی تجاری حضرت خدیجه را روی پاورپوینت بیاورد:

الف) مضاربه (شراکت).

ب) تحقیقات بازار (نیازسنجی).

ج) تنوع‌بخشی (ریسک کم).

د) فعالیت بین‌المللی.

۲. توضیح دهد که او یک زن کارآفرین و مدیر بود نه فقط یک وارث ثروت.

• ارتباط محتوایی: متن صریحاً به ۴ استراتژی هوشمندانه تجاری ایشان از جمله تحقیق بازار و تنوع‌بخشی اشاره دارد.

۳۱. جشن تکلیف «دختران خدیجه»

• توضیح: پیوند دادن جشن عبادت با یاد حضرت خدیجه و دخترشان فاطمه علیها السلام.

• دستورالعمل اجرا:

۱. در بسته هدایای جشن تکلیف، یک کتاب داستان کوچک از حضرت خدیجه بگذارید.

۲. مجری بگوید: «شما امروز مثل دختر حضرت خدیجه (فاطمه زهرا) به سن تکلیف رسیدید».

۳. پیمان نامه‌ای خوانده شود که دختران قول دهند مثل خدیجه باحیا و باوقار باشند.

• **ارتباط محتوایی:** اشاره به تولد حضرت زهرا علیها السلام از خدیجه و پوششش و وقار ایشان در برخورد با نامحرمان (از پشت پرده سخن می‌گفت).

سطح سخت (پروژه‌های اجرایی و بلندمدت)

۳۲. جشنواره بازارچه کارآفرینی

• **توضیح:** برگزاری بازارچه فروش محصولات دانش‌آموزی با الگوگیری از تجارت ایشان.
• **دستورالعمل اجرا:**

۱. غرفه‌هایی به دانش‌آموزان بدهید تا دست‌سازه‌ها یا خوراکی‌های خود را بفروشند.

۲. نام بازارچه را «بازارچه برکت خدیجه» بگذارید.

۳. **قانون بازارچه:** بخشی از سود باید صرف امور خیریه مدرسه شود (مانند روش حضرت).

• **ارتباط محتوایی:** خدیجه علیها السلام کارآفرین بود و سود و زیان را با شرکای درستکار تقسیم می‌کرد.

۳۳. **تألیف کتابچه «قصه‌های مادر»**

- **توضیح:** جمع‌آوری داستان‌های کوتاه نوشته شده توسط دانش‌آموزان در یک مجموعه.
- **دستورالعمل اجرا:**

۱. فراخوان داستان‌نویسی با موضوع: «یک روز در خانه خدیجه».

۲. داستان‌های برتر را تایپ و صفحه‌آرایی کنید.

۳. به صورت فایل PDF یا چاپ محدود منتشر کنید و در کتابخانه مدرسه بگذارید.

- **ارتباط محتوایی:** استفاده از روایات داستانی متنوع موجود در منبع، مثل ماجرای «شتر سخنگو» یا «چشمه جوشان» در سفر شام.

۳۴. نام‌گذاری نمازخانه یا سالن

- **توضیح:** هویت بخشی به محیط مدرسه با نام ایشان.
- **دستورالعمل اجرا:**

۱. شورای دانش‌آموزی نامه‌ای به مدیر بنویسد.

۲. پیشنهاد دهید نمازخانه دخترانه یا سالن اجتماعات به نام «تالار حضرت خدیجه علیها السلام» نام‌گذاری شود.

۳. در مراسمی رسمی با حضور یک مادر شهید تابلو را نصب کنید.

• ارتباط محتوایی: خانه خدیجه محل نزول وحی و نمازهای پنهانی پیامبر و علی علیه السلام بود، پس نام‌گذاری نمازخانه تناسب دارد.

۳۵. مسابقه تولید محتوا (کلیپ/موشن)

• توضیح: استفاده از مهارت‌های فنی دانش‌آموزان دبیرستانی و هنرستانی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. مسابقه‌ای برای ساخت کلیپ ۱ دقیقه‌ای برای استوری اینستاگرام.

۲. سوژه: پاسخ به شبهه سن حضرت خدیجه (طبق متن ۲۸ سال بوده نه ۴۰ سال).

۳. اکران کلیپ‌های برتر در زنگ تفریح روی مانیتور سالن.

• ارتباط محتوایی: در متن تأکید شده که خدیجه هنگام ازدواج حدود ۲۸ ساله و پیامبر ۲۵ ساله بودند و شبهات دیگر رد شده است.

۳۶. اردوی جهادی «خدمت‌رسانان خدیجه»

• توضیح: ویژه دانشجویان و دانش‌آموزان سال آخر برای خدمت به محرومین.

• دستورالعمل اجرا:

۱. گروه جهادی مدرسه/دانشگاه یک اردوی یک‌روزه به روستای محروم یا حاشیه شهر بگذارد.

۲. فعالیت: توزیع بسته غذایی یا رنگ‌آمیزی مدرسه.

۳. شعار گروه: «ما فرزندان مادری هستیم که ثروتش را داد تا فقر را ریشه‌کن کند».

• ارتباط محتوایی: حضرت خدیجه با استخدام افراد نیازمند به جنگ فقر می‌رفت و مسئولیت اجتماعی داشت.

۳۷. سمینار علمی «زن، ثروت، معنویت»

• توضیح: برگزاری نشست تخصصی در دانشگاه با محوریت شخصیت ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. دعوت از اساتید تاریخ و اقتصاد اسلامی.

۲. بررسی این موضوع: چگونه می‌توان زن بود، ثروتمند بود، مدیر بود و در اوج معنویت و حجاب قرار داشت؟

۳. پاسخ به شبهات فمینیستی با ارائه الگوی حضرت خدیجه.

• ارتباط محتوایی: ایشان هم در تجارت بین‌المللی فعال بود و هم حجاب و وقار کامل داشت و با مردان بیگانه مستقیم سخن نمی‌گفت.

۳۸. صندوق بورسیه تحصیلی دانش‌آموزی

• توضیح: جمع‌آوری کمک‌های خرد برای دانش‌آموزان بی‌بضاعت همان مدرسه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. صندوقی در دفتر مدیر با نام «یادگار خدیجه» بگذارید.

۲. معلمان و اولیاء خیر مبالغی واریز کنند.

۳. هزینه کتب درسی، روپوش یا عینک دانش‌آموزان نیازمند از این محل تأمین شود.

• ارتباط محتوایی: حضرت خدیجه علیها السلام را در کودکی به خانه آورد و سرپرستی کرد و برای همه مادری دلسوز بود.

۳۹. تئاتر صحنه‌ای «بانوی حجون»

• توضیح: تولید یک نمایش حرفه‌ای توسط کانون تئاتر مدرسه/دانشگاه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. نوشتن نمایشنامه بر اساس فصل «شعب ابی‌طالب و لحظات آخر».

۲. صحنه وداع: درخواست کفن از پیامبر و نزول جبرئیل با کفن بهشتی.

۳. اجرا در سالن آمفی تئاتر برای والدین و دانش آموزان.
 • ارتباط محتوایی: بازسازی صحنه وصیت‌های حضرت خدیجه (درخواست عبای پیامبر برای کفن) و آوردن کفن بهشتی توسط جبرئیل.

۴۰. تأسیس کانون «دختران آفتاب»

• توضیح: ایجاد یک تشکل دائمی در مدرسه یا دانشگاه.
 • دستورالعمل اجرا:

۱. کانون فرهنگی ویژه‌ای با هدف «الگوسازی سبک زندگی اسلامی» تأسیس کنید.

۲. لوگوی کانون: ترکیبی از نام خدیجه و خورشید.

۳. فعالیت: برگزاری حلقه‌های معرفت، اردوهای زیارتی و مطالعه کتب زنان صدر اسلام.

• ارتباط محتوایی: پیامبر فرمودند خدیجه یکی از ۴ زن برتر جهانیان (سادات نساء العالمین) است.

بخش سوم: اقدامات در مسجد و هیئت (۴۱ تا ۶۰)

این بخش با تمرکز بر مناسک دینی، اطعام، و فعالیت‌های اجتماعی-مذهبی طراحی شده است تا جایگاه حضرت

خدیجه عَلَيْهَا السَّلَام به عنوان «ام المؤمنین» و پشتیبان اسلام در فضای مساجد احیا شود.

سطح آسان (فعالیت‌های عمومی و کم‌هزینه)

۴۱. ذکر توسل در دعای توسل

- توضیح: اختصاص دادن بخشی از مراسم دعای توسل هفتگی به یاد ایشان.
- دستورالعمل اجرا:

۱. مداح یا پیش‌نماز قبل از شروع دعا بگوید: «امشب توسل‌مان به بانویی است که جبرئیل آرزو داشت به او سلام کند.»

۲. روزه کوتاهی از لحظات وفات ایشان و گریه‌های پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ خوانده شود.

۳. ثواب دعا به روح ایشان هدیه شود.

- ارتباط محتوایی: جبرئیل به پیامبر فرمود: «از جانب پروردگار و من به خدیجه سلام برسان.»

۴۲. توزیع بروشور «فضائل پنهان»

- توضیح: چاپ و پخش نکات کلیدی زندگی ایشان بین نمازگزاران.

• دستورالعمل اجرا:

۱. خلاصه فضایل (مثل: اولین ایمان آورنده، بشارت بهشت، سلام خدا) را از کتابچه استخراج کنید.

۲. روی کاغذ A۵ چاپ کنید.

۳. بین دو نماز یا هنگام خروج نمازگزاران توزیع کنید.

• **ارتباط محتوایی:** ایشان فضایل بسیاری دارند، از جمله اینکه خداوند هر روز چند بار به وجود او بر فرشتگان مباحثات می‌کرد.

۴۳. پذیرایی ساده (یادبود شعب)

• **توضیح:** توزیع خرما یا نان و پنیر ساده به یاد دوران سختی مسلمانان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. در شب ۱۰ ماه رمضان (وفات)، پذیرایی مسجد را ساده انتخاب کنید (خرما و آب).

۲. روی سینی بنویسید: «به یاد روزهای سخت شعب ابی‌طالب که خدیجه علیها السلام گرسنگی کشید تا اسلام بماند».

• **ارتباط محتوایی:** در سه سال محاصره شعب، مسلمانان در گرسنگی بودند و خدیجه با اموالش غذا تهیه می‌کرد.

۴۴. تلاوت نور (طرح یک صفحه قرآن)

• توضیح: اهدای ثواب تلاوت عمومی مسجد به حضرت خدیجه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. پس از نماز مغرب، صفحه روزانه قرآن خوانده شود.
 ۲. قاری اعلام کند: «ثواب تلاوت امشب هدیه به روح حضرت خدیجه کبری، همسر وفادار پیامبر».
 ۳. همه با هم صلوات بفرستند.
- ارتباط محتوایی: خانه خدیجه محل نزول وحی و آموزش قرآن بود.

سطح متوسط (برنامه ریزی فرهنگی و مراسم)

۴۵. سفره اطعام «مادر امت»

- توضیح: پهن کردن سفره افطاری یا شام در مسجد.
- دستورالعمل اجرا:
۱. بانیان خیر را جمع کنید.
 ۲. سفره‌ای در مسجد پهن کنید و فقرا و نمازگزاران را دعوت کنید.
 ۳. سخنران قبل از غذا بگوید: «این سفره به یاد زنی است

که ۴۰ هزار دینار طلا برای نجات گرسنگان خرج کرد».

- ارتباط محتوایی: در جریان سیل مکه، خدیجه ۴۰ هزار دینار به پیامبر داد تا به آسیب دیدگان کمک کنند.

۴۶. دعوت از سخنران تخصصی

- توضیح: برگزاری منبر با موضوع «نقش خدیجه در پیشرفت اسلام».
- دستورالعمل اجرا:

۱. از سخنران بخواهید به جای مباحث کلی، درباره «حمایت‌های استراتژیک خدیجه» صحبت کند.

۲. موضوعاتی مثل: حمایت عاطفی از پیامبر، حمایت مالی، و تربیت فاطمه زهرا علیها السلام.

- ارتباط محتوایی: پیامبر فرمودند: «مرا تصدیق کرد وقتی مردم تکذیبم کردند و با مالش کمکم کرد».

۴۷. مسابقه کتابخوانی محله محور

- توضیح: برگزاری مسابقه از محتوای همین کتابچه در سطح مسجد.

• دستورالعمل اجرا:

۱. فایل PDF کتابچه را در کانال مسجد قرار دهید یا پرینت بگیرید.

۲۰.۲ سوال تستی از متن (مثل نام فرزندان، ماجرای کفن، فضایل) طرح کنید.

۳. به برندگان جوایز معنوی (مثل سفر زیارتی) بدهید.

• **ارتباط محتوایی:** منبع سوالات کل محتوای کتابچه است، مثلاً ماجرای سلام کردن درخت و سنگ به پیامبر در سفر شام.

۴۸. شب شعر «بانوی آفتاب»

• **توضیح:** مراسم ادبی و روضه با حضور شاعران آیینی.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. شب وفات یا ولادت، بعد از نماز مراسم شب شعر بگیرید.

۲. شاعران اشعاری در مدح ایشان و غربتشان بخوانند.

۳. امیرالمؤمنین علیه السلام نیز در سوگ ایشان اشعاری سرودند که می‌تواند خوانده شود.

• **ارتباط محتوایی:** امیرالمؤمنین علیه السلام در سوگ خدیجه

و ابوطالب اشعاری سرودند و فرمودند: «چشمانم در سوگ سرور بانوان اشک بار است».

۴۹. تقدیر از زنان فعال و خیر

• **توضیح:** الگوسازی برای بانوان محله.

• دستورالعمل اجرا:

۱. زنان فعال در امور خیریه، فرهنگی یا پشتیبانی مسجد را شناسایی کنید.

۲. در مراسمی با عنوان «رهروان خدیجه» از آنان بالوح تقدیر و هدیه تجلیل کنید.

۳. تأکید کنید که فعالیت اجتماعی منافاتی با دینداری ندارد.

• ارتباط محتوایی: خدیجه علیها السلام در عین حال که عابده و طاهره بود، فعالیت گسترده اقتصادی و اجتماعی داشت.

۵۰. طرح «۱۴ هزار صلوات»

• توضیح: مشارکت جمعی برای هدیه معنوی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. تابلویی در ورودی مسجد بگذارید.

۲. بنویسید: «سهم شما از ۱۴ هزار صلوات هدیه به حضرت خدیجه چقدر است؟»

۳. افراد تعداد صلوات خود را روی کاغذ نوشته و در صندوق بیاندازند.

• ارتباط محتوایی: امام حسن عسکری علیه السلام در دعا بر مادرشان خدیجه صلوات می‌فرستادند.

۵۱. قرائت «زیارت نامه حضرت خدیجه»

- توضیح: خواندن زیارت نامه مخصوص ایشان (منسوب).
- دستورالعمل اجرا:

۱. متن زیارت نامه موجود در مفاتیح یا کتب ادعیه (یا متن اشاره شده در کتابچه) را تکثیر کنید.

۲. بعد از نماز عشا به صورت دسته جمعی بخوانید: «السَّلَامُ عَلٰی اَزْوَاجِكَ الطَّاهِرَاتِ... خُصُوصاً... خَدِيجَةَ الْكُبْرٰی».

- ارتباط محتوایی: در زیارت نامه منسوب به ایشان با القابی چون صدیقه، طاهره، زکیه، راضیه و مرضیه سلام داده می شود.

سطح سخت (پروژه های عمرانی و اجتماعی بزرگ)

۵۲. تأسیس مرکز نیکوکاری «ام المؤمنین»

- توضیح: ایجاد یک ساختار دائمی برای کمک به فقرا در مسجد.

• دستورالعمل اجرا:

۱. با مجوز کمیته امداد یا سازمان اوقاف، مرکز نیکوکاری مسجد را ثبت کنید.

۲. نام آن را «مرکز خیریه حضرت خدیجه» بگذارید.

۳. تمرکز اصلی: تهیه سبد کالا برای خانواده های آبرومند (مانند کمک های مخفیانه ایشان).

• **ارتباط محتوایی:** ایشان با اموالش پیامبر را بی‌نیاز کرد و خداوند فرمود: «تورا عیالوار یافت پس با مال خدیجه غنی کرد».

۵۳. مشارکت در ساخت/تجهیز مسجد

• **توضیح:** جمع‌آوری کمک برای تعمیرات مسجد به نیت ایشان.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. اگر مسجد نیاز به تعمیر دارد (مثلاً سیستم سرمایش یا فرش).

۲. فراخوان دهید: «بانمایی که می‌خواهند مثل خدیجه علیها السلام مال‌شان را وقف خانه خدا کنند، جلو بیایند.»

۳. نام بانیمان یا نام حضرت خدیجه را بر کاشی‌کاری ورودی ثبت کنید.

• **ارتباط محتوایی:** خدیجه علیها السلام تمام اموالش را به پیامبر بخشید و گفت: «این خانه از آن توست» و این خانه محل عبادت شد.

۵۴. طرح «ازدواج آسان» (تأمین جهیزیه)

• **توضیح:** کمک به جوانان دم‌بخت محله با الگوگیری از رفتار حضرت.

• دستورالعمل اجرا:

۱. هیئت امنای مسجد صندوقی برای جهیزیه تشکیل دهند.

۲. برای زوج‌های جوان کم‌بضاعت، اقلام اساسی تهیه کنید.

۳. در مراسم اهدا بگویید: «حضرت خدیجه مهریه را خودش داد تا ازدواج سر بگیرد، ما هم مانع مالی را برمی‌داریم».

• **ارتباط محتوایی:** حضرت خدیجه مهریه ازدواج با پیامبر را از مال خود پرداخت کرد تا فشار مالی بر پیامبر نباشد.

۵۵. برپایی موکب پذیرایی

• **توضیح:** ایستگاه صلواتی بزرگ در ایام فاطمیه یا محرم با نام مادر اهل بیت.

• دستورالعمل اجرا:

۱. موکبی در خیابان اصلی جلوی مسجد برپا کنید.

۲. نام موکب: «موکب حضرت خدیجه کبری علیها السلام».

۳. علاوه بر چای، بسته‌های فرهنگی (رزق معنوی) شامل احادیث ایشان را توزیع کنید.

• **ارتباط محتوایی:** امام حسین علیه السلام در کربلا با افتخار

فرمودند: «آیا می‌دانید مادر بزرگ من خدیجه است؟»

پس موکب حسینی به نام ایشان تناسب دارد.

۵۶. پخش نمایش صوتی از بلندگو

- توضیح: استفاده از فضای صوتی محله قبل از اذان.
- دستورالعمل اجرا:
 ۱. فایل‌های صوتی کوتاه (نمایش رادیویی یا پادکست) درباره داستان‌های جذاب زندگی ایشان (مثل کاروان شام) تهیه کنید.
 ۲. ۲۰ دقیقه قبل از اذان مغرب در ایام وفات، از بلندگوی مسجد پخش کنید.
- ارتباط محتوایی: استفاده از قالب‌های «نمایش‌نامه رادیویی» و «پادکست» که در جدول تولیدات کتابچه پیشنهاد شده است.

۵۷. طرح «نان مهربانی»

- توضیح: خرید نان صلواتی برای نیازمندان.
- دستورالعمل اجرا:
 ۱. با نانوايي نزدیک مسجد هماهنگ کنید.
 ۲. هزینه پخت یک تنور یا یک روز کامل را به نیت حضرت خدیجه پرداخت کنید.
 ۳. نانوا تابلو بزند: «نان رایگان، نذر حضرت خدیجه علیها السلام».
- ارتباط محتوایی: اشاره به گرسنگی شعب ابی طالب و

اینکه ایشان تمام تلاشش را برای سیر کردن مسلمانان کرد.

۵۸. اعزام مبلغ به مناطق محروم

- توضیح: کار فرهنگی در روستاها به نام ایشان.
- دستورالعمل اجرا:

۱. مسجد هزینه سفر یک طلبه یا مبلغ را تقبل کند.
۲. مبلغ در روستاها فقط درباره «خدمات حضرت خدیجه و سبک زندگی ایشان» صحبت کند.
- ارتباط محتوایی: حضرت خدیجه در راه تبلیغ دین و اعتلای پرچم توحید از هیچ تلاشی فروگذار نکرد و اموالش را صرف کرد.

۵۹. اکران مستند و کلیپ

- توضیح: استفاده از پرده نمایش مسجد برای آگاهی بخشی.
- دستورالعمل اجرا:

۱. بعد از نماز، پرده نمایش را باز کنید.
۲. مستندهایی درباره «مکان‌های تاریخی مکه و خانه حضرت خدیجه» یا کلیپ‌های موشن‌گرافی پخش کنید.
۳. فیلمنامه‌های مستند پیشنهادی در کتابچه می‌تواند

ایده ساخت یا پخش باشد.

• **ارتباط محتوایی:** قالب‌های پیشنهادی مثل «مستند» و «کمیک موشن» در جدول انتهای کتابچه آمده است.

۶۰. برگزاری همایش/یادواره

• **توضیح:** مراسمی بزرگتر از یک روزه معمولی، با دعوت از شخصیت‌ها.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. همایشی با عنوان «صدف کوثر» (اشاره به دربرگرفتن فاطمه زهرا) برگزار کنید.

۲. از امام جمعه یا اساتید حوزه دعوت کنید.

۳. بیانیه‌ای در پایان قرائت شود که زنان محله را به الگوگیری از حجاب و حمایت ایشان دعوت کند.

• **ارتباط محتوایی:** ایشان مادر فاطمه زهرا علیها السلام و یکی از چهار زن برتر بهشتی است که حتی دشمنان به بزرگی او اعتراف داشتند.

بخش چهارم: اقدامات در فضای مجازی (۶۱ تا ۸۰)

این بخش با تمرکز بر تولید محتوا، جریان‌سازی و استفاده از ابزارهای دیجیتال طراحی شده است تا نام و یاد حضرت

خدیجه علیها السلام در شبکه‌های اجتماعی و فضای سایبری زنده نگه داشته شود.

سطح آسان (فعالیت‌های فردی و سریع)

۶۱. استوری «سلام خدا»

- توضیح: انتشار یک استوری ساده با متنی کوتاه و اثرگذار.
- دستورالعمل اجرا:

۱. یک تصویر با زمینه گل یا آسمان انتخاب کنید.
۲. متن حدیث را بنویسید: «جبرئیل به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: به خدیجه بگو خدا به تو سلام می‌رساند.»
۳. یک باکس نظرسنجی بگذارید: «اگر جای خدیجه بودی چه جوابی می‌دادی؟» (جواب ایشان: الله هو السلام...).
- ارتباط محتوایی: جبرئیل فرمود: «از جانب پروردگار و من به او سلام برسان» و خدیجه پاسخ داد: «خداوند خود سلام است و سلام از اوست».

۶۲. هشتگ‌گذاری هدفمند (#مادر_امت)

- توضیح: استفاده از هشتگ‌های واحد برای ترند کردن نام ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. در روز ۱۰ ماه رمضان یا ۱۰ ربیع الاول، زیر تمام پست‌های خود (حتی غیر مرتبط) از هشتگ‌های #خدیجه_کبری، #مادر_امت، #ام_المومنین و #اولین_مسلمان استفاده کنید.

۲. دیگران را هم به استفاده دعوت کنید.

• ارتباط محتوایی: عنوان کتابچه «خدیجه مادر امت» است و ایشان نخستین زن مسلمان بودند.

۶۳. تغییر بیوگرافی (Bio)

• توضیح: اعلام هویت و ارادت در پروفایل شخصی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. در قسمت بیوگرافی اینستاگرام یا توییت‌ر خود اضافه کنید: «فرزندِ مادرِ مهربانِ امت، خدیجه علیها السلام» یا «مدیونِ ثروتِ خدیجه».

۲. لینک یک پادکست یا متن درباره ایشان را در بیو بگذارید.

• ارتباط محتوایی: پیامبر فرمودند: «خدیجه مرا با مالش غنی ساخت هنگامی که مردم محروم ساختند».

۶۴. بازنشر (Repost) محتوای دیگران

• توضیح: حمایت از تولیدکنندگان محتوای مذهبی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. صفحات مذهبی معتبر را رصد کنید.
 ۲. پست‌هایی که درباره فضایل خدیجه علیها السلام (مثل مباحث خدا به او) است را در استوری یا کانال خود فوراً وارد کنید.
 ۳. زیر آن بنویسید: «نشر دهید تا حقش ادا شود».
- ارتباط محتوایی: خداوند هر روز چندین بار به وجود خدیجه بر فرشتگان مباحث می‌ورزد.

سطح متوسط (تولید محتوای گرافیکی و صوتی)

۶۵. ساخت عکس نوشته «ثروت و شخصیت»

- توضیح: طراحی پوسترهای مینیمال با جملات کلیدی کتابچه.

• دستورالعمل اجرا:

۱. با نرم‌افزارهای موبایلی (مثل InShot یا Canva) یک عکس نوشته بسازید.
 ۲. جمله: «ثروت او افسانه‌ای بود، اما ثروت شخصیت او را تعریف نمی‌کرد.»
 ۳. یا جمله: «او تاجر ساده نبود، استراتژیست بود.»
- ارتباط محتوایی: ثروت او افسانه‌ای بود و هزاران شتر

داشت اما شخصیتش فراتر از مال بود.

۶۶. تولید پادکست کوتاه (۳ دقیقه‌ای)

- توضیح: روایت صوتی یکی از داستان‌های جذاب زندگی ایشان.
- دستورالعمل اجرا:

۱. داستان «معجزه کوه و سنگباران پیامبر» را ضبط کنید.
 ۲. روایت کنید که چگونه خدیجه پابره‌نه به کوه دوید و جبرئیل گفت خدا به خاطر گریه خدیجه ناراحت است.
 ۳. با یک موسیقی ملایم میکس و منتشر کنید.
- ارتباط محتوایی: وقتی شایعه کشته شدن پیامبر پخش شد، خدیجه پابره‌نه به کوه رفت و جبرئیل گفت اهل آسمان از گریه او طاقت ندارند.

۶۷. چالش استوری «یک جمله با مادر»

- توضیح: درگیر کردن مخاطبان با احساسات مادرانه.
 - دستورالعمل اجرا:
۱. یک استوری با عکس حرم پیامبر یا قبرستان بقیع/حجون بگذارید.
 ۲. بنویسید: «اگر الان روبروی مزار بی‌شمع و چراغ حضرت خدیجه بودی، چی می‌گفتی؟»

۳. پاسخ‌های مخاطبان را استوری کنید (User Generated Content).

• **ارتباط محتوایی:** مزار ایشان در قبرستان حجون است و پیامبر در فراق ایشان بسیار می‌گریستند.

۶۸. توییت‌ستورم (طوفان توییتری)

• **توضیح:** موج‌سازی در توییت‌ر با یک موضوع خاص.
• **دستورالعمل اجرا:**

۱. موضوع: «تحریم اقتصادی و راهکار خدیجه».

۲. توییت بنویسید: «چگونه یک زن با شبکه تجاری‌اش، تحریم ۳ ساله شعب ابی‌طالب را شکست داد؟ #خدیجه_الکبری».

۳. به استراتژی‌های مدیریتی ایشان اشاره کنید.

• **ارتباط محتوایی:** خدیجه مدیر بحران شعب بود و با شبکه کارگزارانش مخفیانه غذا وارد می‌کرد.

۶۹. معرفی کتاب و منبع

• **توضیح:** معرفی منابع معتبر (حتی اهل سنت) درباره ایشان.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. یک ویدئوی کوتاه (Reel) بگیرید.

۲. بگویید: «آیا می‌دانستید در صحیح بخاری (کتاب مهم اهل سنت) آمده که خدا به خدیجه سلام رسانده؟»

۳. تصویر متن کتاب (موجود در کتابچه) را نشان دهید.

• ارتباط محتوایی: روایت سلام جبرئیل در صحیح بخاری (ج ۳، ص ۱۳۸۹) و صحیح مسلم نقل شده است.

۷۰. کلیپ پاسخ به شبهات (سن ازدواج)

• توضیح: شفاف‌سازی درباره سن واقعی ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. جلوی دوربین بایستید.

۲. بگویید: «خیلی‌ها فکر می‌کنند خدیجه علیها السلام پیرزن ۴۰ ساله بود که با پیامبر جوان ازدواج کرد، اما منابع دقیق تاریخی می‌گویند او حدود ۲۸ ساله بود.»

۳. این را نشانه کمال و انتخاب آگاهانه او بدانید، نه اجبار سن.

• ارتباط محتوایی: طبق متن، هنگام ازدواج خدیجه حدود ۲۸ سال و پیامبر ۲۵ ساله بودند.

۷۱. مسابقه مجازی (Quiz)

• توضیح: طراحی سوالات چهارگزینه‌ای در استوری اینستاگرام.

• دستورالعمل اجرا:

۱. سوال ۱: مهریه حضرت خدیجه را چه کسی داد؟ (الف: پیامبر / ب: ابوطالب / ج: خودش).

۲. سوال ۲: نام فرزندان پسر ایشان چه بود؟ (قاسم و عبدالله).

۳. پاسخ صحیح را در استوری بعد اعلام کنید.

• ارتباط محتوایی: مهریه را خودش پرداخت کرد و پسرانش قاسم و عبدالله در کودکی فوت کردند.

سطح سخت (تولیدات حرفه‌ای و فنی)

۷۲. کمیک موشن «کاروان شام»

• توضیح: ساخت انیمیشن دوبعدی ساده از روی تصاویر کمیک.

• دستورالعمل اجرا:

۱. سناریو: ماجرای سفر تجاری پیامبر با سرمایه خدیجه.

۲. صحنه‌ها: ابری که سایه می‌انداخت، شتر سرکش که رام شد، و راهبی که نشانه‌ها را دید.

۳. نریشن: صدای گوینده روی تصاویر متحرک شده.

• ارتباط محتوایی: اشاره به کرامات پیامبر در سفر شام

مثل شتر سخنگو، سایه ابر و دیدار با راهب (فلیق بن یونا).

۷۳. طراحی صفحه فرود (Landing Page) «زیارت مجازی»

- توضیح: ایجاد یک صفحه وب برای زیارت از راه دور.
- دستورالعمل اجرا:
 ۱. یک صفحه ساده وب طراحی کنید.
 ۲. عکس ۳۶۰ درجه یا تصاویر باکیفیت از قبرستان حجون (مزار ایشان) بگذارید.
 ۳. متن زیارت‌نامه و یک فایل صوتی روضه قرار دهید تا کاربر حس حضور پیدا کند.
- ارتباط محتوایی: پیکر مطهر خدیجه در قبرستان «حجون» به خاک سپرده شد.

۷۴. کمپین اینفلوئنسری «زنِ زندگی»

- توضیح: هماهنگی با بلاگرهای حوزه خانواده و سبک زندگی.
- دستورالعمل اجرا:
 ۱. از ۵ بلاگر خانم (حتی با ظاهر معمولی) بخواهید درباره «استقلال مالی و معنوی خدیجه» صحبت کنند.
 ۲. محور صحبت: «خدیجه زنی بود که خواستگاران پادشاه

را رد کرد چون دنبال «ارزش» بود، نه فقط پول».

۳. هشتگ مشترک کمپین را داغ کنید.

• **ارتباط محتوایی:** او خواستگاران ثروتمند و پادشاه را رد می‌کرد و چون موحد بود، دنبال ارزش‌های الهی بود.

۷۵. تولید تصاویر با هوش مصنوعی (AI Art)

• **توضیح:** بازسازی بصری توصیفات تاریخی کتابچه.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. از ابزارهایی مثل Midjourney استفاده کنید.

۲. پرومپت (دستور): «خانه‌ای در مکه قدیم، با سقفی از حریر سبز، دیوارهایی با نقاشی ستارگان، زنی با وقار که از بالکن کاروان‌ها را می‌بیند».

۳. تصاویر خروجی را به عنوان «تصویرسازی تاریخی» منتشر کنید.

• **ارتباط محتوایی:** توصیف دقیق خانه: دیوارهای نقاشی شده از ستارگان و سایبان سبز مخملی بر پشت بام.

۷۶. ولاگ (Vlog) «ندری متفاوت»

• **توضیح:** ساخت ویدئو از مراحل انجام یک کار خیر به یاد ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. دوربین را بردارید و مراحل خرید نان یا غذا برای فقرا را ضبط کنید.

۲. روی ویدئو صحبت کنید: «امروز اومدم به نیابت از ثروتمندترین زن مکه، برای کارتن خواب‌ها غذا بگیرم».

۳. ویدئو را با هشتگ #مثل_خدیجه منتشر کنید.

• ارتباط محتوایی: خدیجه با استخدام افراد نیازمند به جنگ فقر می‌رفت و مسئولیت اجتماعی داشت.

۷۷. لایو مشترک (Live) «مقام مادر»

• توضیح: گفتگوی زنده با کارشناس دینی.

• دستورالعمل اجرا:

۱. یک کارشناس مسلط به تاریخ اسلام دعوت کنید.

۲. موضوع بحث: «چرا پیامبر فرمود هیچکس برای من خدیجه نمی‌شود؟»

۳. بررسی نقش او در آرامش روانی پیامبر در روزهای سخت آغاز بعثت.

• ارتباط محتوایی: پیامبر هرگز او را فراموش نکرد و می‌فرمود: «خداوند از او به من فرزند داد... و او مرا حمایت

کرد وقتی همه رهایم کردند».

۷۸. کانال تخصصی «بانوی طاهره»

• توضیح: ایجاد مرجع محتوایی در تلگرام یا ایتا.

• دستورالعمل اجرا:

۱. کانالی تأسیس کنید که روزانه فقط یک محتوا بگذارد.
 ۲. دسته‌بندی محتوا: شنبه (داستان)، دوشنبه (حدیث)، چهارشنبه (شبهات)، جمعه (زیارت).
 ۳. از متون ادبی و اشعار موجود در کتابچه استفاده کنید.
- ارتباط محتوایی: استفاده از اشعار امیرالمؤمنین در سوگ خدیجه و داستان‌های متنوع موجود در متن.

۷۹. تدوین مستند کوتاه (Archival Footage)

• توضیح: ترکیب تصاویر آرشیوی و نریشن.

• دستورالعمل اجرا:

۱. تصاویر قدیمی از مکه و کوه نور (حرا) و شعب ابی طالب پیدا کنید.
۲. نریشن: متن وصیت حضرت خدیجه به پیامبر (طلب حلالیت و سپردن فاطمه) را روی تصاویر بخوانید.
۳. زیرنویس انگلیسی بزنید برای مخاطب بین‌المللی.

• ارتباط محتوایی: وصیت‌های سه‌گانه ایشان در بستر بیماری: حلالیت، سپردن فاطمه، و درخواست کفن.

۸۰. ربات تلگرام «روزشمار خدیجه»

• توضیح: ارسال خودکار محتوا برای کاربران.

• دستورالعمل اجرا:

۱. رباتی بسازید که هر روز صبح یک فضیلت از ایشان ارسال کند.

۲. دکمه‌هایی مثل «زیارت‌نامه»، «داستان صوتی»، «گالری عکس» تعبیه کنید.

۳. دکمه «نذر صلوات» بگذارید تا کاربر با کلیک روی آن در ختم صلوات شرکت کند.

• ارتباط محتوایی: محتوای ربات بر اساس فضایل متعدد ذکر شده مثل «یکی از ۴ زن برتر بهشت».

بخش پنجم: اقدامات در کسب‌وکار و اجتماع (۸۱ تا ۱۰۰)

این بخش با تمرکز بر اخلاق تجارت، مسئولیت اجتماعی (CSR) و الگوگیری از شیوه مدیریت اقتصادی حضرت خدیجه علیها السلام طراحی شده است تا بازاریان و فعالان اجتماعی

را درگیر کند.

سطح آسان (اقدامات نمادین و فردی)

۸۱. تخفیف ویژه «برکت خدیجه»

- توضیح: اعمال تخفیف توسط کسبه در روز ۱۰ ماه رمضان (وفات) یا ۱۰ ربیع الاول (ازدواج).
- دستورالعمل اجرا:

۱. مغازه داران روی شیشه بنویسند: «امروز به یاد سخاوتمندترین زن تاریخ، اجناس با ۵ تا ۱۰ درصد تخفیف عرضه می شود».
۲. فروشگاه‌های اینترنتی کد تخفیف KHADIJA تعریف کنند.

- ارتباط محتوایی: ایشان سخاوتمندترین حامی اسلام بود و ۴۰ هزار دینار طلا برای کمک به آسیب دیدگان هزینه کرد.

۸۲. نصب پرچم یا کتیبه سردر مغازه

- توضیح: هویت بخشی مذهبی به بازار.
- دستورالعمل اجرا:

۱. یک پرچم کوچک مشکی (در ایام وفات) یا سبز (در ایام ولادت) با نام «یا ام المؤمنین» تهیه کنید.

۲. آن را بالای درب ورودی محل کار نصب کنید.

- ارتباط محتوایی: نام و یاد ایشان باید زنده بماند، چرا که پیامبر همواره نام او را گرامی می‌داشت.

۸۳. پخش شکلات در تاکسی/اسنپ

- توضیح: شیرین کردن کام مردم توسط رانندگان.
- دستورالعمل اجرا:

۱. رانندگان یک جعبه شکلات یا خرما در ماشین بگذارند.
۲. به مسافر تعارف کنند و بگویند: «شادی روح مادر حضرت زهرا علیها السلام بفرمایید».

- ارتباط محتوایی: ایشان مادر حضرت زهرا علیها السلام و سرور زنان جهانیان است.

۸۴. خوش رویی با مشتری (طرح اخلاق)

- توضیح: تمرین عملی اخلاق حرفه‌ای به نیت حضرت.
- دستورالعمل اجرا:

۱. کارمندان و کاسبان نیت کنند در روز وفات ایشان، حتی با مشتریان بدقلق با لبخند و صبر برخورد کنند.
۲. با خود بگویند: «خدیجه علیها السلام با اخلاق و درایت تجارت می‌کرد، نه با تندی».

- ارتباط محتوایی: او شخصیتی با وقار داشت و حتی در جاهلیت به پاکی (طاهره) شهره بود.

سطح متوسط (اقدامات صنفی و فرهنگی)

۸۵. نذر فرهنگی کتاب‌فروشی‌ها

- توضیح: ترویج مطالعه درباره زنان صدر اسلام.
- دستورالعمل اجرا:

 ۱. کتاب‌فروشی‌ها، میز مخصوصی برای کتاب‌های مرتبط با حضرت خدیجه و حضرت زهرا علیهما السلام بچینند.
 ۲. این کتاب‌ها را با سود صفر یا تخفیف ویژه بفروشند.

- ارتباط محتوایی: معرفی شخصیت ایشان به عنوان «بانویی بی‌همتا در جامعه جاهلی» نیازمند مطالعه است.

۸۶. کارگاه «امانتداری در تجارت»

- توضیح: آموزش پرسنل شرکت‌ها با الگوگیری از معیارهای استخدامی حضرت.
- دستورالعمل اجرا:

 ۱. مدیران جلسه‌ای برای کارکنان بگذارند.
 ۲. بگویند: «ملاک حضرت خدیجه برای استخدام پیامبر،

«امانتداری» و «صداقت» بود، نه فقط مهارت. ما هم باید
امین باشیم.»

• **ارتباط محتوایی: خدیجه علیها السلام وقتی امانتداری و کاردانی
محمد صلی الله علیه و آله را در سفر تجاری دید، شیفته او شد.**

۸۷. حمایت از استارت‌آپ‌های بانوان

• **توضیح:** اولویت‌دهی شتاب‌دهنده‌ها به تیم‌های با
مدیریت بانوان.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. مراکز رشد و شتاب‌دهنده‌ها فراخوانی بدهند: «جایزه
ویژه خدیجه کبری برای بهترین استارت‌آپ با مدیریت زنان».

۲. روی منتورینگ و آموزش تجارت به دختران تمرکز کنند.

• **ارتباط محتوایی: خدیجه علیها السلام زنی کارآفرین بود که
استراتژی‌های هوشمندانه‌ای مثل تحقیق بازار و
تنوع‌بخشی داشت.**

۸۸. ویزیت رایگان (نذر تخصص)

• **توضیح:** خدمات رایگان توسط پزشکان، وکلای و مشاوران.

• **دستورالعمل اجرا:**

۱. پزشکان یا وکلای یک روز (۱۰ رمضان) را روز ویزیت رایگان
اعلام کنند.

۲. در مطب تابلو بزنند: «به یاد بانویی که همه دارایی اش را بخشید، امروز رایگان است».

• ارتباط محتوایی: ایشان با استخدام افراد نیازمند به جنگ فقر می‌رفت و مسئولیت اجتماعی بالایی داشت.

۸۹. بسته‌بندی خاص محصولات

• توضیح: پیام‌رسانی از طریق بسته‌های پستی
فروشگاه‌های آنلاین.

• دستورالعمل اجرا:

۱. فروشگاه‌های اینترنتی روی کارتن‌های پستی یک برچسب یا کارت پستال بزنند.

۲. متن: «تقدیم با احترام. به یاد بانوی بزرگ تجارت و سخاوت، خدیجه کبری».

• ارتباط محتوایی: تجارت ایشان مرزهای جغرافیایی را درنوردیده بود و صادرات و واردات داشتند.

سطح سخت (سرمايه‌گذاري و زیرساخت)

۹۰. تأسیس تعاونی «مضاربه»

• توضیح: احیای سنت شرعی مضاربه (شراکت) که روش تجارت ایشان بود.

• دستورالعمل اجرا:

۱. تجار و سرمایه‌داران صندوقی ایجاد کنند.
 ۲. سرمایه از آنها، کار از جوانان بیکار (دقیقاً مدل حضرت خدیجه).

۳. سود حاصله طبق توافق تقسیم شود.

• **ارتباط محتوایی:** استراتژی اول ایشان «مضاربه» بود؛ با افراد درستکار شریک می‌شد، سرمایه از او و کار از آن‌ها.

۹۱. وقف سهام کارخانه/شرکت

• **توضیح:** وقف بخشی از دارایی برای امور خیریه مرتبط با نام ایشان.

• دستورالعمل اجرا:

۱. صاحبان سهام، درصدی از سهام شرکت (مثلاً ۱٪) را وقف کنند.

۲. سود سالانه این سهام صرف برگزاری مراسمات یا کمک به ایتم به نام حضرت خدیجه شود.

• **ارتباط محتوایی:** ایشان تمام اموال و تجارتش را به نام پیامبر بخشید و گفت: «تمام اموالم از این پس مال اوست».

۹۲. برندینگ محصول (نام‌گذاری)

• **توضیح:** تولید محصولی با کیفیت بالا و نامی مرتبط.

• دستورالعمل اجرا:

۱. تولیدکنندگان (مثلاً تولیدکننده عطر، پارچه یا مواد غذایی) یک خط تولید ویژه راه بیاندازند.
 ۲. نام برند یا محصول را «بانوی قریش» یا اسامی مشابه بگذارند و بخشی از سود را نذر کنند.
- ارتباط محتوایی: ایشان سرور زنان قریش (سیده نساء قریش) بودند.

۹۳. جایزه ملی «بانوی کارآفرین»

- توضیح: اقدام توسط اتاق بازرگانی یا اصناف.

• دستورالعمل اجرا:

۱. همایشی سالانه برگزار شود.
 ۲. تندیس «خدیجه کبری» به موفق‌ترین زن کارآفرین مسلمان که اصول اخلاقی را رعایت کرده اهدا شود.
- ارتباط محتوایی: او زنی بود که کارآفرین بود، هزاران شتر داشت و مدیریت تجاری قوی اعمال می‌کرد.

۹۴. گلریزان آزادی زندانیان (بدهکاران)

- توضیح: کمک بازاریان برای آزادی هم‌صنفان ورشکسته.
- دستورالعمل اجرا:

۱. اتحادیه‌های صنفی مراسم گلریزان بگیرند.
۲. شعار: «خدیجه علیها السلام بدهی مسلمانان را می‌داد، ما هم بدهی همکاران را می‌دهیم».
۳. اولویت با زنان زندانی جرائم غیر عمد.
- ارتباط محتوایی: پیامبر فرمودند: «خدیجه مرا با مالش غنی ساخت» و در شعب ابی طالب تمام اموالش را برای نجات جان مسلمانان داد.
۹۵. ساخت درمانگاه/مدرسه در مناطق محروم
- توضیح: پروژه عمرانی خیریه توسط خیرین بازار.
- دستورالعمل اجرا:
۱. جمع‌آوری پول‌های کلان از تجار بزرگ.
۲. ساخت مدرسه‌ای به نام «دبیرستان حضرت خدیجه» در مناطق مرزی یا محروم.
- ارتباط محتوایی: خانه او دانشگاهی بود که در آن به زنان قرآن می‌آموخت و اموالش را صرف گسترش اسلام کرد.
۹۶. بورسیه آموزش تجارت
- توضیح: تربیت نسل جدید تجار متعهد.
- دستورالعمل اجرا:

۱. شرکت‌های بزرگ هزینه دوره‌های MBA یا مدیریت کسب‌وکار را برای جوانان با استعداد اما فقیر تقبل کنند.
 ۲. شرط بورسیه: تعهد به اخلاق حرفه‌ای و کمک به دیگران در آینده.

• ارتباط محتوایی: ایشان افراد مستعد و امین (مثل پیامبر و میسره) را برای تجارت انتخاب و حمایت می‌کرد.

۹۷. کمپین مسئولیت اجتماعی (CSR)

• توضیح: برندهای بزرگ کمپین تبلیغاتی ارزشی اجرا کنند.
 • دستورالعمل اجرا:

۱. یک برند مشهور بیلبوردهای شهر را اجاره کند.

۲. طرحی گرافیکی با موضوع «احترام به همسر» یا «نقش زن در اقتصاد» با الهام از زندگی ایشان اکران کند.

• ارتباط محتوایی: خدیجه علیها السلام مسئولیت اجتماعی داشت و با استخدام افراد نیازمند به جنگ فقر می‌رفت.

۹۸. تسهیلات ویژه مادران شاغل

• توضیح: حمایت کارفرمایان از کارمندان خانم.

• دستورالعمل اجرا:

۱. مدیران شرکت‌ها مرخصی زایمان بیشتر یا اتاق کودک در محل کار ایجاد کنند.

۲. نام طرح را «طرح تکریم مادر» (به یاد مادری حضرت خدیجه برای فاطمه) بگذارند.

• ارتباط محتوایی: او مادری دلسوز برای فاطمه علیها السلام و حتی فرزندان خواهرش و حضرت علی علیه السلام بود.

۹۹. صادرات کالای فرهنگی

• توضیح: استفاده از ظرفیت بازرگانی خارجی.
• دستورالعمل اجرا:

۱. تجاری که به کشورهای دیگر صادرات دارند.
 ۲. در کنار کالا، یک بروشور زیبا به زبان انگلیسی یا عربی درباره «اولین بانوی مسلمان و تاجر صلح طلب» قرار دهند.
- ارتباط محتوایی: تجارت ایشان محدود به مکه نبود و در بازارهای بین‌المللی و نمایشگاه‌های فصلی حضور داشت.

۱۰۰. وقف پول (صندوق سرمایه‌گذاری)

- توضیح: ایجاد درآمد پایدار برای اهداف مذهبی.
• دستورالعمل اجرا:
۱. راه‌اندازی یک صندوق سرمایه‌گذاری مشترک وقف شده.
 ۲. اصل پول حفظ و سرمایه‌گذاری شود، سود آن صرف ترویج نام و یاد حضرت خدیجه گردد.

• ارتباط محتوایی: این اقدام یادآور مدیریت هوشمندانه ثروت توسط ایشان است که سرمایه را به کار می انداختند (مضاربه).

عزیز و محبوب
رسول خدا